

Teismo praktikos rinkinys

EUROPOS SAJUNGOS TARNAUTOJŲ TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2011 m. gegužės 12 d.*

„Viešoji tarnyba — Pareigūnai — Ieškinys dėl žalos atlyginimo — Prašymo, skundo ir ieškinio dėl žalos atlyginimo atitikties taisyklė — Rungimosi procedūra — Konfidencialaus dokumento su slaptumo žyma „Restreint UE“ panaudojimas teisme — Deliktinė institucijų atsakomybė — Atsakomybė už kaltą elgesį — Priežastinis ryšys — Kelios žalos atsiradimo priežastys — Trečiojo asmens veika — Atsakomybė be kaltės — Pareiga padėti — Institucijos pareiga užtikrinti savo darbuotojų apsaugą — Trečiojo asmens įvykdytas pareigūno ir jo sutuoktinės nužudymas — Galimybės išlikti gyvam praradimas“

Byloje F-50/09

dėl pagal EB 236 ir AE 152 straipsnius pareikšto ieškinio

Livio Missir Mamachi di Lusignano, gyvenantis Kerkhove-Avelgem (Belgija), veikiantis savo vardu kaip teisėtas savo sūnaus Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, buvusio Europos Komisijos pareigūno, įpėdinių atstovas,

atstovaujamas advokatų F. Di Gianni, R. Antonini ir N. Sibona,

ieškovas,

prieš

Europos Komisiją, atstovaujamą L. Pignataro, B. Eggers ir D. Martin,

atsakovę,

TARNAUTOJŲ TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas S. Gervasoni (pranešėjas), teisėjai H. Kreppel ir M. I. Rofes i Pujol,

posėdžio sekretorius R. Schiano, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2009 m. gruodžio 15 d. ir 2010 m. gruodžio 8 d. posėdžiams,

priima šį

* Proceso kalba: italų.

Sprendimą

- 1 Ieškiniu, kurio faksogramą Tarnautojų teismo kanceliarija gavo 2009 m. gegužės 12 d. (originalas gautas 2009 m. gegužės 18 d.), L. Missir Mamachi di Lusignano prašo, pirma, panaikinti 2009 m. vasario 3 d. Europos Bendrijų Komisijos sprendimą, kuriuo atmestas jo prašymas atlyginti turtinę ir neturtinę žalą, patirtą dėl jo sūnaus ir marčios nužudymo 2006 m. rugsėjo 18 d. Rabate (Marokas), ir, antra, priteisti iš Komisijos pervesti jam ir jo sūnaus teisių perėmėjams įvairias sumas turtinei ir neturtinei žalai, patirtai dėl šių nužudymų, atlyginti.

Teisinis pagrindas

- 2 Pagal Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – PTN) šiai bylai taikomos redakcijos 1e straipsnio 2 dalį:

„2. Dirbantiems pareigūnams sudaromos darbo sąlygos, atitinkančios reikiamus sveikatos ir saugos standartus, kurie turi būti bent lygiaverčiai minimaliesiems reikalavimams, taikomiems pagal tose srityse, vadovaujantis Sutartimis, patvirtintas priemonės.“

- 3 PTN 24 straipsnyje nurodyta:

„Bendrijos padeda visiems pareigūnams, ypač ieškiniuose dėl bet kurio asmens, kuris grasina, įžeidinėja arba šmeižia ar išreiškia savo pyktį, arba kenkia asmeniui ar turtui [kėsinasi į asmenį ar turtą], kuris, atsižvelgiant į jo postą ar pareigas, priklauso nuo jo arba jo šeimos nario [jeigu šie veiksmai nukreipti prieš pareigūną ar jo šeimos narius dėl pareigūno statuso ar pareigų].

Jos solidariai atlygina žalą, kurią tokiais atvejais patyrė pareigūnas, jeigu pareigūnas žalą padarė [nėra pats padaręs šios žalos] arba netyčia [tyčia] ar dėl didelio neatsargumo ir negalėjo gauti kompensacijos iš žalą padariusio asmens.“

- 4 PTN 70 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta:

„Pareigūnui mirus, jo likęs sutuoktinis ar išlaikytiniai vaikai gauna visą mirusiojo atlyginimą iki trečio mėnesio nuo mirties mėnesio pabaigos.“

- 5 PTN 73 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1. Nuo tarnybos pradžios pareigūnas yra apdraudžiamas profesinės ligos ir nelaimingų atsitikimų draudimu pagal taisykles, priimtas Bendrijos institucijų bendru sutarimu pasikonsultavus su Tarnybos nuostatų komitetu. Jis moka su profesija nesusijusio draudimo įmokas, ne didesnes kaip 0,1 % savo bazinės algos.

Taisyklėse nurodoma, nuo kokių rizikos veiksnių nėra apdraudžiama.

2. Mokėtinos išmokos yra tokios:

- a) mirties atveju:

toliau išvardytiems asmenims išmokama vienkartinė išmoka, sudaranti mirusiojo penkias metines bazines algas, apskaičiuotas pagal mėnesinį atlyginimą, gautą paskutinius 12 mėnesių iki nelaimingo atsitikimo:

- mirusio pareigūno sutuoktiniui ir vaikams pagal paveldėjimo teisę paveldint pareigūno turtą; tačiau sutuoktiniui sumokėta suma negali būti mažesnė nei 25 % vienkartinės išmokos,

- jeigu nėra pirmiau nurodytų asmenų, kitiems įpėdiniams [žemutinės linijos giminaičiams pagal kilmę], pagal paveldėjimo teisę paveldintiems pareigūno turtą,
- jeigu nėra asmenų, nurodytų bet kuriuo iš pirmesnių dviejų atvejų, kitiems aukštesnės linijos giminaičiams pagal kilmę, pagal paveldėjimo teisę paveldintiems pareigūno turtą,
- institucijai, jei nėra pirmiau nurodytose trijose kategorijose išvardytų asmenų.

<...>

Pagal šias taisykles vietoj pirmiau nurodytų išmokų gali būti mokamas anuitetas.

Pirmiau nurodytos išmokos gali būti išmokamos kartu su 3 skyriuje numatytais išmokomis.

<...>“

- 6 Taikant PTN 73 straipsnį priimtų Bendrųjų taisyklių dėl Europos Sąjungos pareigūnų draudimo nuo nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų (toliau – Bendrosios taisyklės) 7 straipsnio 2 dalies trečioje įtraukoje numatyta, kad nelaimingais atsitikimais, kaip apibrėžta šiose taisyklėse, laikomos „grasinimo [apdraustojo užpuolimo] ar mėginimo atimti apdraustojo gyvybę pasekmės, netgi streikų ar neramumų metu, jei nėra įrodoma, kad apdraustasis savo valia dalyvavo kitame nei savigyva prievartos veiksme, dėl kurio jis nukentėjo“.
- 7 Pagal PTN 76 straipsnį pareigūnams, buvusiems pareigūnams arba jei pareigūnas mirė, jo įpėdiniams, kurių padėtis yra ypač sunki dėl, *inter alia*, pavojingos arba užsitęsusios ligos ar dėl negalios arba šeiminės padėties, gali būti dovanojamos dovanos, suteikiamos paskolos ar avansas.
- 8 Remiantis PTN 80 straipsnio pirma pastraipa:
„Jeigu miršta pareigūnas <...> neturintis sutuoktinio, turinčio teisę gauti maitintojo netekimo pensiją, mirusiojo išlaikomi vaikai, kaip apibrėžta VII priedo 2 straipsnyje, nuo jo mirties laiko pagal VIII priedo 21 straipsnį igyja teisę gauti našlaičio pensiją.“
- 9 PTN VIII priedo 21 straipsnyje numatyta, kad našlaičio pensija (pirmajam vaikui) sudaro aštuonis dešimtadalius maitintojo netekimo pensijos, kurią turėtų gauti pareigūno našliu likęs sutuoktinis, ir kad už kiekvieną paskesnį vaiką ji didinama suma, dukart didesne už išlaikomo vaiko išmoką.
- 10 PTN X priede apibrėžtos specialios ir nukrypti leidžiančios nuostatos, taikomos trečiojoje šalyje dirbantiems pareigūnams. Šio priedo 5 straipsnyje nustatyta:
„1. Jei institucija suteikia pareigūnui jo pareigų lygį ir jo išlaikomos šeimos sudėtį atitinkantį būstą, jis privalo jame gyventi.
2. Išsamias 1 dalies taikymo taisykles nustato Paskyrimų tarnyba, pasitarusi su Personalo komitetu. Paskyrimų tarnyba, atsižvelgdama į kiekvienoje darbo vietoje taikomas sąlygas, taip pat priima sprendimą dėl suteikiamų baldų ir kitos būsto įrangos.“
- 11 Pagal PTN X priedo 25 straipsnį pareigūno sutuoktinis, jo vaikai ir kiti išlaikomi asmenys apdraudžiami draudimu nuo nelaimingų atsitikimų, kurių gali įvykti Sąjungai nepriklausančiose šalyse, įrašytose į tam tikslui Paskyrimų tarnybos sudarytą sąrašą. Pusę tokio draudimo įmokos moka pareigūnas, pusę – institucija.
- 12 2006 m. balandžio 26 d. Komisija priėmė sprendimą dėl jos visam personalui taikomos suderintos sveikatos ir saugos darbe politikos (toliau – 2006 m. balandžio 26 d. sprendimas).

- 13 Iš šio akto, pateikto komisarų kolegijai patvirtinti 2006 m. balandžio 26 d. posėdyje, motyvuojamosios dalies matyti, kad šiuo sprendimu, priimtu įgyvendinti būtent PTN 1e straipsnio nuostatas, siekiama visiems darbuotojams visose institucijos tarnybose, esančiose ne tik jos pagrindinės buveinės vietoje, bet ir kituose Sąjungos miestuose ir už jos ribų, užtikrinti sveikatos apsaugą ir saugą darbe.
- 14 2006 m. balandžio 26 d. sprendimas, remiantis jo 1 straipsniu, taikomas „visose institucijos darbo vietose“, o jo 2 straipsnio a punkte šios vietos apibrėžiamos kaip „darbo vietos, įsikūrusios Komisijos patalpose, ir bet kuri kita vieta šiose patalpose, į kurią darbuotojai turi teisę patekti, kad atliktų darbą“. Šiame sprendime įtvirtintos bendrosios nuostatos, pagrįstos 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyva 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo (OL L 183, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 349).
- 15 Vykstant bylos nagrinėjimui, po to, kai buvo įgyvendintos tyrimo priemonės (žr. šio sprendimo 46–48 punktus), Tarnautojų teismas nustatė, kad 2006 m. Komisija priėmė kai kurias apsaugos priemones, taikomas Komisijos delegacijose trečiosiose šalyse dirbantiems darbuotojams suteiktam būstui. Šios priemonės išvardytos dokumente, pažymėtame slaptumo žyma „Restreint UE“, kurio teisinė galia ir naudojimo teisme sąlygos nagrinėjamos toliau.

Faktinės bylos aplinkybės

- 16 Komisijos pareigūnu nuo 1993 m. lapkričio 1 d. dirbęs Alessandro Missir Mamachi di Lusignano 1995 m. vedė Ariane Lagasse de Loch. Pora susilaukė keturių vaikų, gimusių 1996–2002 metais.
- 17 1996 m. Alessandro Missir Mamachi di Lusignano pareigos paaukštintos į A 7, o 2002 m. – į A 6 lygį. Nuo 2001 iki 2005 m. jis, be kita ko, dirbdamas Plėtros generalinio direktorato (GD) skyriuje „Turkija“, dalyvavo Turkijos Respublikos ir Europos Sąjungos derybose dėl stojimo.
- 18 2006 m. rugpjūčio 28 d. Alessandro Missir Mamachi di Lusignano paskirtas politiniu ir diplomatiniu patarėju į Komisijos delegaciją Rabate. Prieš perkėlimą jis nurodė, kad į paskyrimo vietą kartu su juo važiuos žmona ir vaikai. Jis nedalyvavo informaciniuose susitikimuose, kurie buvo organizuojami pareigūnams, siunčiamiems į delegacijas trečiosiose šalyse ir skirti pirmiausia saugumo problemoms įvairiose paskyrimo vietose, nors buvo kviečiamas juose dalyvauti. Šalys nepateikė Tarnautojų teismui pakankamai informacijos, kad šis galėtų nustatyti šio nedalyvavimo priežastis, būtent ar jos buvo susijusios su tarnybos reikalais.
- 19 Nuo 2006 m. rugpjūčio 28 iki 31 d. Missir Mamachi di Lusignano šeima gyveno viešbutyje, o nuo rugsėjo 1 d. laikinai Komisijos delegacijos išnuomotame name su baldais adresu: Lailak gatvė Nr.G 2, 16 sektorius, Hay Riad rajonas, Rabatas. 2006 m. rugpjūčio 8 d. namo savininkas ir Komisija pradiniam trijų mėnesių terminui pasirašė nuomos sutartį ir ši sutartis įsigaliojo 2006 m. rugpjūčio 15 d., prieš Missir Mamachi di Lusignano šeimai atvykstant į Rabatą.
- 20 2006 m. rugsėjo 17–18 d. naktį apie 00 val. 30 min. vagis įsibrovė į namą, pralindęs tarp pirmojo aukšto šoninio lango grotų. Vagiui įsilaužus, staiga pabudęs antrame aukšte esančiame miegamajame, Alessandro Missir Mamachi di Lusignano užklupo įsibrovėlį, besirausiantį po kambarį. Tuomet piktadarys kelis kartus dūrė pareigūnui peiliu ir paliko gulėti ant grindų. Pabudusiai Missir Mamachi di Lusignano sutuoktinei įsibrovėlis dūrė peiliu į nugarą; nuo šios žaizdos ji labai greitai mirė. Surišęs ir užkimšęs burną šeimos galvai, įsibrovėlis išsimaudė po dušu ir iš sunkiai sužeisto pareigūno išgavo kreditinės kortelės kodą. Galiausiai pareigūnas nuo sužalojimų mirė. Žudikas pagailėjo vaikų. Nusikaltimo vietą jis paliko apie ketvirtą valandą ryto, pagrobęs įvairius daiktus, įskaitant televizorių, ir paspruko su Missir Mamachi di Lusignano mašina.

- 21 2006 m. rugsėjo 19 d. Maroko policija sulaukė įtariamąjį Karim Zimach. Per pirmąją apklausą jis prisipažino nužudęs sutuoktinius Missir Mamachi di Lusignano naktį iš rugsėjo 17 į 18 d. Karim Zimach pripažintas kaltu dėl šių nusikaltimų ir 2007 m. vasario 20 d. Rabato apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų pirmosios instancijos kolegijos priimtu nuosprendžiu nuteistas mirties bausme. 2007 m. birželio 18 d. to paties teismo baudžiamųjų bylų apeliacinė kolegija patvirtino šį nuosprendį. Pažymėtina, kad Maroke paskutinį kartą mirties bausmė buvo įvykdyta 1993 m. ir nuo to laiko šios valstybės valdžios institucijos jos nebevykdo.
- 22 Komisija dalyvavo baudžiamajame teisme Maroke kaip civilinė ieškovė. Nurodytu nuosprendžiu Rabato apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų pirmosios instancijos kolegija pripažino Komisijos civilinį ieškinį priimtiniu ir priteisė iš Karim Zimach atlyginti Europos Sąjungai simbolinę 1 drachmos sumą.
- 23 Po tragiškos tėvų mirties keturiems Missir Mamachi di Lusignano vaikams Krameno (Belgija) taikos teisėjas 2006 m. lapkričio 24 d. nutartimi paskyrė senelių, vienas kurių yra ieškovas, globą.
- 24 Nuo 2006 m. spalio 1 d. iki gruodžio 31 d. Komisija atliko PTN 70 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodytos išmokos mokėjimus.
- 25 Komisija taip pat pervedė žuvusio pareigūno vaikams ir įpėdiniams 414 308,90 EUR sumą, kaip išmoką, mokėtiną pareigūno mirties atveju pagal PTN 73 straipsnį, ir 76 628,40 EUR sumą, kaip išmoką, mokėtiną pareigūno sutuoktinio mirties atveju pagal PTN X priedo 25 straipsnį.
- 26 Be to, Komisija pripažino, kad nuo 2007 m. sausio 1 d. keturi vaikai įgyja teisę į PTN 80 straipsnyje numatytą našlaičio pensiją ir į PTN VII priede nurodytą mokymosi išmoką.
- 27 Dar daugiau, Komisija paaukštino žuvusį pareigūną *post mortem* į A*11 lygio pirmą pakopą atgaline data nuo 2005 m. rugsėjo 1 d. Į šį paaukštinimą atsižvelgta skaičiuojant našlaičio pensiją ir išmokas, mokėtinas pareigūno mirties atveju.
- 28 Be to, 2007 m. gegužės 14 d. sprendimu, priimtu remiantis PTN 76 straipsniu, Komisija skyrė kiekvienam vaikui išlaikomo vaiko išmokos dydžio išskirtinę paramą dėl socialinių priežasčių, mokėtiną kas mėnesį, iki vaikams sukaks 19 metų.
- 29 2007 m. rugsėjo 18 d. sutuoktinių Missir Mamachi di Lusignano dvigubos žmogžudystės metinių dieną Plėtros GD prašymu Komisija savo patalpose surengė ceremoniją velionių garbei. Per šią ceremoniją žuvusio pareigūno atminimui jo vardu pavadinta susirinkimų salė ir atidengta jo vardo memorialinė lenta.
- 30 2008 m. vasario 25 d. laiške Komisijos Pirmininkui ieškovas, padėkojęs Komisijai už 2007 m. rugsėjo 18 d. ceremoniją, išreiškė savo nesutikimą su jo vaikaičiams pervestų sumų dydžiu ir apgailestavo, kad Komisija nepatenkino prašymo leisti pasamdyti guvernantę arba šeimos pagalbininkę nuolatiniam darbui, kas, jo manymu, buvo būtina atsižvelgiant į vaikų ir jų senelių amžių. Toliau ieškovas paklausė, ar Komisija pradėjo derybas su Maroku dėl tinkamo žalos atlyginimo, kuris būtų didesnis nei Maroko teismo Europos Sąjungai priteista simbolinė vienos drachmos suma. Galiausiai ieškovas atkreipė Komisijos Pirmininko dėmesį į 2007 m. rugpjūčio 6 d. išorės santykių komisarės B. Ferrero-Waldner atsakymą į Europos Parlamento nario P.-M. Coûteaux klausimą (2007 m. birželio 25 d. raštu pateiktas klausimas, P-3367/07, OL C 45, 2008 m. vasario 16 d., p. 179) dėl „Išorės santykių generalinio direktorato pareigūno nužudymo Maroke“ (toliau – 2007 m. rugpjūčio 6 d. rašytinis atsakymas). Ieškovo manymu, tinkamos saugumo priemonės, kurias paprastai nustato Komisija ir apie kurias priminta išorės santykių komisarės atsakyme, iki dvigubos žmogžudystės dienos nebuvo įgyvendintos. Todėl Komisija turi būti pripažinta kalta dėl rimto nerūpestingumo, kuriuo būtų galima pagrįsti sprendimą mokėti nepilnamečiams vaikams žalos atlyginimą, lygų bent atlyginimų, kuriuos nužudytas pareigūnas būtų gavęs iki numanomos išėjimo į pensiją 2032 m. dienos, t. y. už 26 metus, sumai.

- 31 2008 m. birželio 11 d. laišku ieškovui atsakė Komisijos Pirmininko pavaduotojas S. Kallas, atsakingas už personalo reikalus. Šiame laiške S. Kallas pažymėjo, kad negalima konstatuoti jokio Maroko valdžios institucijų padaryto neatsargaus ar tyčinio pažeidimo ir kad sąlygos diplomatinėms deryboms su Maroku dėl žalos atlyginimo pradėti nėra įvykdytos. Jis nurodė, jog Komisijos priimtose darbuotojų apsaugos priemonės atitiko delegacijai Rabate taikomus saugumo reikalavimus ir 2008 m. vasario 25 d. laiške ieškovo pateiktas prašymas atlyginti žalą negali būti patenkintas. Jis patikslino, kad Komisijos sumokėtos išmokos (490 937,30 EUR kaip išmoka pareigūno mirties atveju ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų išmoka, 4 376,82 EUR kas mėnesį mokamos našlaičio pensijos ir mokymosi išmokos, 2 287,19 EUR kas mėnesį mokamos išlaikomo vaiko išmokos (įskaitant mokesčio sumažinimą) ir 1 332,76 EUR kas mėnesį mokama išskirtinė parama, t. y. papildoma kiekvienam vaikui mokama išlaikomo vaiko išmoka) apskaičiuotos teisingai.
- 32 Tame pačiame 2008 m. birželio 11 d. laiške komisaras vis dėlto informavo ieškovą, kad atsižvelgdama į itin tragiškas atvejo aplinkybes Komisija nusprendė imtis papildomos priemonės ir išimties tvarka padidinti pagal PTN 76 straipsnį pervedamų sumų dydį. 2008 m. liepos 4 d. sprendimu kiekvienam iš vaikaičių nuo 2008 m. rugpjūčio 1 d. iki jų 19-ojo gimtadienio kas mėnesį nuspręsta mokėti sumą, atitinkančią dvigubą išlaikomo vaiko išmokos dydį. Remiantis šiuo sprendimu Komisijos mėnesinė išmoka žuvusio pareigūno vaikams viršija 9 800 EUR (9 862 EUR – 2009 m. vasario mėn.).
- 33 2008 m. rugsėjo 10 d. laišku ieškovas pateikė skundą dėl 2008 m. birželio 11 d. laiško pagal PTN 90 straipsnio 2 dalį. Šiame skunde jis tvirtino, kad Komisija yra atsakinga už kaltą elgesį, padarytą nesilaikant pareigos užtikrinti darbuotojų apsaugą. Jis taip pat teigė, jog Komisijai kyla atsakomybė be kaltės už teisėta veika padarytą žalą. Galiausiai, jis papildomai rėmėsi PTN 24 straipsniu, pagal kurį Bendrijos solidariai atlygina trečiojo asmens jų tarnautojui padarytą žalą.
- 34 2009 m. vasario 3 d. sprendimu Paskyrimų tarnyba skundą atmetė.

Šalių reikalavimai ir procesas

- 35 Ieškovas Tarnautojų teismo prašo:
- panaikinti 2009 m. vasario 3 d. Paskyrimų tarnybos sprendimą,
 - priteisti iš Komisijos Alessandro Missir Mamachi di Lusignano teisių perėmėjams:
 - 2 552 837,96 EUR sumą, lygią nužudyto pareigūno atlyginimui už 26 metus, kuri reikės perskaiciuoti atsižvelgiant į jo karjeros perspektyvas, patirtai turtinei žalai atlyginti,
 - 250 000 EUR nukentėjusiojo iki mirties patirtai neturtinei žalai atlyginti,
 - 1 276 512 EUR jų, kaip žiauraus nužudymo liudytojų, patirtai neturtinei žalai atlyginti,
 - priteisti iš Komisijos 212 752 EUR ieškovo, kaip nukentėjusiojo tėvo, patirtai neturtinei žalai atlyginti,
 - priteisti iš Komisijos „kompensacines palūkanas ir palūkanas už praleistą terminą, susikaupusias per atitinkamą laikotarpį“,
 - priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.
- 36 Komisija Tarnautojų teismo prašo:
- atmesti ieškinį,

— priteisti iš ieškovo bylinėjimosi išlaidas.

- 37 Ieškovas patikslino reikalavimų atlyginti žalą apimtį 2009 m. gruodžio 15 d. posėdyje pateikdamas dvi lenteles. Komisija neprieštaravo, kad šie dokumentai būtų pridėti prie bylos medžiagos. Pirmoje lentelėje pateikiama ieškovo reikalavimų atlyginti žalą suvestinė. Iš šios lentelės matyti, kad perskaičiuota prašomos atlyginti turtinės žalos suma. Ši preliminarai ieškinyje nurodyta 2 552 837,96 EUR suma, atsižvelgus į Komisijos atsiliepime į ieškinį pateiktus skaičius ir į pareigų paaukštinimą, kuris ieškovo sūnui galėjo būti taikomas iki tarnybos pabaigos, padidėjo iki bendros 3 975 329 EUR sumos. Antroje lentelėje ieškovas nurodo, kad iš Komisijos žuvusio pareigūno teisių perėmėjams pervestų ir ateityje pervestinių sumų tik 414 308 EUR sumą, skirtą taikant PTN 73 straipsnį, galima laikyti suma, pervesta pareigūno įpėdinių patirtai žalai atlyginti, o kitos Komisijos nurodytos ir pervestos sumos, ieškovo manymu, yra tik socialinio draudimo išmokos.
- 38 Parengiamajame teismo posėdžio pranešime Tarnautojų teismas šalims nurodė, kad siekiant išnagrinėti, ar Komisija tinkamai vykdė pareigą užtikrinti ieškovo sūnaus ir jo šeimos saugumą, reikia remtis PTN 1e straipsnio 2 dalimi, kurioje dėl „saugos standartų“ daroma nuoroda į minimalius reikalavimus, taikomus pagal tose srityse, vadovaujantis Sutartimis, patvirtintas priemonės, tarp kurių – įtvirtintos Direktyvoje 89/391. Tarnautojų teismas paprašė šalių savo kalbose pateikti nuomonę dėl šių nuostatų įtakos administracijos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygų analizei šioje byloje.
- 39 Šiame parengiamajame teismo posėdžio pranešime, be kitų pateiktų klausimų, Tarnautojų teismas paprašė Komisijos paaiškinti, kokį pavojaus lygį 2006 m. nustatė jos tarnybos į Maroką paskirtiems pareigūnams ir ar remiantis Išorės santykių GD vidaus taisyklėmis ir kitais aktais specialios saugumo priemonės atitiko šiai šaliai nustatytą pavojaus lygį. Rašytiniuose pareiškimuose (2008 m. vasario 25 d. laiškas, 2008 m. rugsėjo 10 d. skundas ir ieškinys) ieškovas, darydamas nuorodą į 2007 m. rugpjūčio 6 d. B. Ferrero-Waldner atsakymą į Europos Parlamento nario klausimą, iš esmės teigė, kad saugumo ir apsaugos priemonės buvo nustatytos ir taikomos Komisijos delegacijų trečiosiose šalyse darbuotojų būstui, tačiau nagrinėjamu atveju jų nebuvo laikytasi. Be to, prie ieškinio pridėtoje 2006 m. spalio 4 d. Išorės santykių GD ir Personalo ir administracijos GD – dviejų už saugumą atsakingų tarnybų – vadovų, išsiųstų į Rabatą greitai po ieškovo sūnaus ir marčios mirties, parengtoje ataskaitoje nurodyta: „Rabato delegacijos ir darbuotojų būsto saugumo reikalavimai jau kelis mėnesius priskirtini [III] grupei. Tai reikalauja į užsienį paskirto personalo būsto apsaugos.“
- 40 2009 m. gruodžio 15 d. posėdyje Komisija savo kalboje tiesiogiai neatsakė į užduotus, pirmesnio punkto pirmame sakinyje nurodytus, du klausimus. Ji tvirtino, kad 2007 m. rugpjūčio 6 d. rašytinis atsakymas pateiktas praėjus beveik metams po dvigubos žmogžudystės, kad būtų paaiškinta kokio pobūdžio priemonės nustatytos delegacijose 2007 m., ir nėra svarbus šios bylos medžiagos dokumentas.
- 41 Atsakydama į Tarnautojų teismo klausimą dėl vidaus taisyklių, susijusių su 2006 m. trečiųjų šalių delegacijose dirbantiems pareigūnams taikomomis saugumo priemonėmis, Komisija nurodė, jog šioje srityje nėra jokio privalomojo pobūdžio akto, o institucijos pareiga užtikrinti šiose delegacijose dirbančių darbuotojų apsaugą pagrįsta tik gero administravimo principu, nes šioje srityje institucija naudoja plačią diskreciją. Komisija manė, kad Direktyva 89/391 taikoma tik darbuotojų darbo vietoms, todėl nėra svarbi šioje byloje, susijusioje su pareigūno privataus būsto saugumu. Ji patikslino, jog 2006 m. balandžio 26 d. sprendimu buvo siekiama, kad direktyva būtų taikoma jos tarnyboms. Atsakydama į kitus klausimus Komisija taip pat atkreipė dėmesį į aplinkybę, kad pareiga imtis tam tikrų apsaugos priemonių neapėmė delegacijose dirbančių pareigūnų privataus būsto.
- 42 Toliau per diskusijas posėdyje paaiškėjo, pirma, kad Komisijos tarnybos taikydamos visumą kriterijų parengia trečiųjų šalių, kuriose įsikūrusios delegacijos, klasifikaciją pagal pavojaus lygį (mažas, vidutinis ar didelis) ir, antra, kad Marokas 2006 m. priskirtas prie „didelio“ pavojaus lygio valstybių. Komisija taip pat pripažino, jog atitinkamose delegacijose turi būti priimtose ir įgyvendintos specialios „didelio“ pavojaus lygį atitinkančios saugumo priemonės.

- 43 2009 m. gruodžio 15 d. posėdžio dalis Komisijos prašymu buvo uždara ir ieškovas tam neprieštaravo. Per šią posėdžio dalį Komisija pateikė Tarnautojų teismui ir ieškovui keletą papildomų paaiškinimų, tačiau nenurodė jokių su pirmesniame punkte aptartomis saugumo priemonėmis susijusių aktų ar dokumentų, kad ir kokios teisinės galios ar formos jie būtų (sprendimai, vidaus taisyklės, rekomendacijos ir pan.). Komisija taip pat nurodė, kad 2006 m. pirmą pusmetį Rabate buvo atlikti saugumo lygio patikrinimai, tačiau tikrinamos buvo tik delegacijos patalpos, o ne 18 „nuolatinių“ delegacijos pareigūnams suteiktų būstų.
- 44 Nusprendęs, kad Komisijos teismo posėdyje pateikti atsakymai nėra pakankamai išsamūs, Tarnautojų teismas 2010 m. sausio 22 d. nutartimi paprašė jos pateikti aktus ar dokumentus, kuriuose būtų nurodyta, kokios saugumo priemonės, atitinkančios Maroke pripažintą pavojaus lygį, buvo rekomenduotos, numatytos ar nurodytos taikyti Rabato delegacijoje 2006 m., neatsižvelgiant į jų teisinę galią ir formą; 2006 m. pirmą pusmetį Rabate atliktų patikrinimų ataskaitas, jei tokių yra, ar dokumentus, kuriuose būtų paminėtas tokių patikrinimų turinys ir rezultatai; Komisijos ir būsto savininko sudarytą preliminarią nuomos sutartį bei 2006 m. balandžio 26 d. sprendimą.
- 45 2010 m. vasario 12 d. laišku Komisija pateikė prašytus dokumentus ir nurodė, kad su vienu jų – 2006 m. birželio 6 d. Maroko delegacijos vadovo laišku Išorės santykių GD už saugumo klausimus atsakingo Išorės tarnybos departamento direktoriui, prie kurio pridėta už regiono saugumą atsakingo asmens veiklos ataskaita, – gali susipažinti tik ieškovo advokatai ir tik Tarnautojų teismo kanceliarijos patalpose, nesuteikiant galimybės padaryti dokumento kopijas. Šiame laiške Komisija nurodė, jog yra dar du dokumentai, kurių dėl jų priskyrimo prie „Restreint UE“ dokumentų ji mano negalinti pateikti ir kurie, jos manymu, bet kuriuo atveju nėra svarbūs bylos sprendimui, tačiau šiuos dokumentus ji pasiruošusi perduoti susipažinti tik Tarnautojų teismui su sąlyga, kad būtų griežtai laikomasi saugumo priemonių, visiškai lygiaverčių įtvirtintoms 2001 m. lapkričio 29 d. Komisijos sprendime 2001/844/EB, EAPB, Euratomas, iš dalies keičiančiame Komisijos darbo tvarkos taisyklės (OL L 317, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 353).
- 46 Tarnautojų teismas nusprendė, kad vienas šių „Restreint UE“ dokumentų, Komisijos apibūdintas kaip „GD [Personalas ir administracija – Saugumo departamentas] dokumento „Normos ir kriterijai“ ištrauka, susijusi su III grupę atitinkančiomis nuolatinių būstų saugumo priemonėmis“, gali būti ypač reikšmingas bylos sprendimui. Todėl 2010 m. kovo 17 d. nutartimi Tarnautojų teismas paprašė Komisijos pateikti šį dokumentą. Nutartyje Teismas nurodė saugumo priemones, kurios bus taikomos norint susipažinti su šiuo dokumentu, patikslindamas, kad tik kancleriui ir bylą nagrinėjančios kolegijos teisėjams bus suteikta galimybė susipažinti su šiuo dokumentu ir tik kanceliarijos, kurioje jis bus saugomas, patalpose ir nei ieškovas, nei jo advokatas tokios teisės neturės.
- 47 2010 m. kovo 17 d. nutartyje Tarnautojų teismas paaiškino, kad jeigu jis nuspręstų grįsti savo sprendimą byloje šiuo dokumentu, reikėtų spręsti rungimosi principo ir Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies nuostatų taikymo šioje byloje klausimą, nes remiantis šiuo principu ir nuostatomis galėtų būti reikalaujama suteikti ieškovui teisę susipažinti bent su šio dokumento dalimi. Šiuo klausimu Tarnautojų teismas nurodė, jog tai, kad šis dokumentas yra „Restreint UE“, o tai yra žemiausias Sprendimu 2001/844 numatytas apsaugos lygis, savaime negali būti absoliutus pagrindas atsisakyti leisti ieškovui susipažinti su dokumentu. Pirmiausia Tarnautojų teismas konstatavo, kad dokumentai su slaptumo žyma „Restreint UE“ nepatenka į „slapto pobūdžio dokumentais“ pagal 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331) 9 straipsnį pripažintų dokumentų grupę, ir iš to padarė išvadą, kad šiam dokumentui galėtų būti taikoma šiuo reglamentu nustatyta bendroji teisinė tvarka, reglamentuojanti teisę susipažinti su institucijų dokumentais, išskyrus šio reglamento 4 straipsnyje numatytus išimties atvejus. Antra, Tarnautojų teismas pažymėjo, jog Sprendime 2001/844 numatyta, kad atitinkamą dokumentą priėmusi institucija gali sumažinti jo slaptumo laipsnį arba jį išslaptinti.

- 48 2010 m. kovo 30 d. laišku, asmeniškai adresuotu Tarnautojų teismo kancleriui, užantspauduotame voke ir su prašymu patvirtinti gavimą Komisija perdavė penkių puslapių dokumentą, kurį sudarė 2006 m. leidimo „Normų ir kriterijų dokumento“ (N & C leidimas 2006/ DS3/A.W, toliau – 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas) ištraukos dėl saugumo priemonių, taikomų delegacijų personalui suteiktam tarnybiniam būstui (*staff houses*). Šiame laiške Komisija atkreipė dėmesį, kad pateikia šį dokumentą „tik kad Tarnautojų teismas galėtų įvertinti jo konfidencialumą pagal Procedūros reglamento 44 straipsnio 2 dalį“. Ji dar kartą nurodė mananti, jog 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas nėra svarbus bylos sprendimui, nes skirtas tik delegacijose trečiosiose šalyse dirbančių darbuotojų nuolatiniam, o ne laikinajam būstui. Komisija taip pat pažymėjo, jog bet kuriuo atveju būtina atmesti galimybę, kad šis dokumentas bus išslaptintas ir kad bent jo dalis bus atskleista ieškovui, nes toks atskleidimas galėtų sukelti grėsmę delegacijose trečiosiose šalyse dirbančių pareigūnų saugumui. Be to, ji teigė, kad Reglamento Nr. 1049/2001 negalima taikyti šioje byloje ir kad bet kuriuo atveju atsisakymas leisti ieškovui susipažinti su šiuo dokumentu pagrįstas visuomenės saugumo sumetimais, kaip tai numatyta šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje. Vis dėlto Komisija nurodė, jog tuo atveju, jei Tarnautojų teismas manytų, kad šis dokumentas svarbus bylai išspręsti, reiktų, kad jis kartu su Komisija išnagrinėtų galimybes, būtinas rungimosi principui ir šiame dokumente esančios konfidencialios informacijos apsaugai suderinti, „pavyzdžiui, parengiant dokumento santrauką (žr. 1981 m. vasario 4 d. Teisingumo Teismo nutarties *AM & S prieš Komisiją*, 155/79), su kuria galėtų susipažinti tik ieškovo advokatas, kaip tai numatyta byloje F-2/07 [*Matos Martins prieš Komisiją*, kurioje 2010 m. balandžio 15 d. priimtas Tarnautojų teismo sprendimas]“.
- 49 2010 m. kovo 30 d. Komisijos laišką Tarnautojų teismo kancleris gavo 2010 m. kovo 31 d. Bylą nagrinėjančios kolegijos teisėjai su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukomis susipažino kanceliarijos patalpose.
- 50 Ieškovo advokatas Tarnautojų teismo kanceliarijoje susipažino su šio sprendimo 45 punkto pirmame sakinyje nurodytu dokumentu. Su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukomis susipažinti jam nebuvo leista.
- 51 2010 m. balandžio 12 d. laišku ieškovas pateikė pastabas dėl Komisijos įgyvendinant 2010 m. sausio 22 d. nutartį pateiktų dokumentų ir dėl dokumento, su kuriuo jis galėjo susipažinti Tarnautojų teismo kanceliarijoje. Šiame laiške ieškovas pažymėjo, kad šiais dokumentais patvirtinama Komisijai tenkanti pareiga užtikrinti saugumą, įskaitant susijusį su į Maroką paskirtų darbuotojų laikinuoju būstu, ir kad tarp priemonių, kurių turėjo imtis Komisija, nurodyta specializuotos bendrovės atliekama nuolatinė profesionali apsauga. Tokios apsaugos nebuvo šios bylos atveju, nors ją būtų galima užtikrinti per kelias dienas. Ši saugumo priemonė neabejotinai būtų atgrasiusi žudiką nuo šių nusikaltimų padarymo ir bent jau būtų leidusi suteikti skubią pagalbą, kuri būtų galėjusi išgelbėti ieškovo sūnaus gyvybę.
- 52 2010 m. gegužės 20 d. nutartimi Tarnautojų teismas nurodė Komisijai pateikti kitą 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištrauką, susijusią su grotų įrengimo reikalavimais (*installation requirements for grids*), taikomais delegacijų II ir III grupių (atitinkančių atitinkamai vidutinį ir didelį pavojaus lygį) trečiosiose šalyse personalo būstui. Šioje nutartyje Tarnautojų teismas paaiškino, kad bus taikoma šio dokumento pateikimo ir susipažinimo su juo tvarka, identiška nustatyta 2010 m. kovo 17 d. Tarnautojų teismo nutartyje.
- 53 2010 m. birželio 2 d. laiške Komisija pateikė pastabas dėl 2010 m. balandžio 12 d. ieškovo laiško. Šiose pastabose (su kurių 57–60 punktais teismo kanceliarijos patalpose galėjo susipažinti tik ieškovo advokatas) Komisija pažymėjo, kad, kiek tai susiję su į delegacijas paskirtų pareigūnų privačiu būstu, ji turi plačią diskreciją ir tik bendrą rūpestingumo pareigą. Jos deliktinė atsakomybė galėtų kilti tik jei būtų pakankamai akivaizdžiai pažeista teisės norma, kuria privatiems asmenims suteikiamos teisės. 2006 m. balandžio 26 d. sprendimas taikomas tik darbo vietoms ir juo nenustatoma jokia saugumo priemonė, taikytina į delegacijas paskirtų darbuotojų privačiame būste, nesvarbu, ar jis būtų nuolatinis, ar laikinas. Vienintelis aktas, kuriame minimos nuolatiniam būstui taikomos saugumo priemonės, yra Išorės santykių GD vadovas, pateiktas jos 2010 m. vasario 12 d. laiško priede. Šiame vadove

suformuluotos tik bendros būstinių ir (arba) tarnybinių būstų apsaugos rekomendacijos delegacijų vadovams ir administracijai paliekama plati diskrecija nustatyti šios apsaugos taikymo būdus. Ieškovo sūnaus būstas buvo tik laikinas, todėl jokios specialios saugumo priemonės teisės normose nebuvo numatyta. Be to, ieškovo sūnus sutiko su šeima įsikurti šiame būste. Bet kuriuo atveju ši laikina gyvenamoji vieta buvo saugi ir jai buvo taikoma tinkama, atsižvelgiant į Maroke nustatytą nedidelį kriminalinių nusikaltimų skaičių, saugumo priemonė –apsauga, lygiavertė numatyta nuolatinio būsto atžvilgiu 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente. Net darant prielaidą, kad Komisija galėjo pasielgti aplaidžiai, ieškovas neįrodė, jog žala tiesiogiai padaryta dėl jai inkriminuojamo neveikimo.

- 54 2010 m. birželio 8 d. laiške Komisija pateikė 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištrauką, susijusią su grotų įrengimo reikalavimais. Šiame laiške ji pažymėjo, kad, priešingai, nei Tarnautojų teismas nurodė 2010 m. gegužės 20 d. nutartyje, grotų įrengimo reikalavimai, įtvirtinti 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento 54.3 skyriuje, taikomi tik III, o ne II grupės delegacijų personalo nuolatiniam būstui.
- 55 Bylą nagrinėjančios kolegijos teisėjai susipažino su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištrauka, susijusia su grotų įrengimo reikalavimais, kanceliarijos patalpose.
- 56 2010 m. liepos 2 d. laiške Tarnautojų teismas pranešė šalims manantis, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukos svarbios bylai išspręsti. Pritardamas Komisijos 2010 m. kovo 30 d. laiške pateiktam pasiūlymui jis informavo šalis apie savo ketinimą parengti šių ištraukų santrauką ir pridėti ją prie bylos medžiagos. Jis pažymėjo, kad šią santrauką sudarys kai kurie minėto dokumento skirsniai (išdėstyti 37, 140 ir 142 puslapiuose, t. y. 3 iš 7 Komisijos Tarnautojų teismui pateiktų puslapių). Šalių paprašyta pateikti pastabas dėl 2010 m. liepos 2 d. laiško.
- 57 2010 m. liepos 9 d. laišku Komisija patvirtino, kad susipažino su 2010 m. liepos 2 d. Tarnautojų teismo laišku, ir pažymėjo, jog dėl privalomų delegacijose trečiojoje šalyse dirbančių pareigūnų saugumo užtikrinimo normų, kaip ji jau buvo nurodžiusi 2010 m. kovo 30 d. ir birželio 8 d. laiškuose, ji galėtų pritarti tik tam, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento santraukoje būtų nurodytas tik šio dokumento skirsnio dalykas, o ne pateiktos pačios ištraukos. Vykdydama Tarnautojų teismo prašymą 2010 m. rugsėjo 22 d. laiške Komisija paaiškino, kaip reikėtų suprasti svarbių skirsnio santraukos „dalyką“, pateikdama 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento 140 puslapyje esančio 54.3 skirsnio santraukos pavyzdį.
- 58 2010 m. liepos 13 d. ieškovas pranešė Tarnautojų teismui, kad sutinka su pasiūlymu parengti 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų santrauką.
- 59 2010 m. spalio 6 d. laišku Tarnautojų teismas persiuntė Komisijai 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento 37, 140 ir 142 puslapiuose esančių svarbių skirsnio santraukos, kurioje nebuvo pateiktos šio dokumento ištraukos, o tik nurodytas jų dalykas, kaip to reikalavo Komisija, projektą.
- 60 2010 m. spalio 6 d. Tarnautojų teismas paklausė ieškovo, ar šis norėtų išsaugoti anonimiškumą. Į šį klausimą nebuvo atsakyta.
- 61 2010 m. spalio 19 d. laišku Komisija pateikė pastabas dėl santraukos projekto, prašydama Tarnautojų teismo išbraukti iš šio projekto pavadinimo nuorodą į 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento 37 puslapį.
- 62 Tarnautojų teismas patenkino šį Komisijos prašymą ir parengė 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų galutinę santrauką.
- 63 Ši santrauka buvo persiųsta Komisijai, o su ja 2010 m. lapkričio 30 d. Tarnautojų teismo kanceliarijos patalpose susipažino tik ieškovo advokatas.

64 Atsižvelgdamas į po 2009 m. gruodžio 15 d. teismo posėdžio pateiktą informaciją Tarnautojų teismas nusprendė, jog būtina surengti antrą posėdį.

65 Šio antro teismo posėdžio parengiamajame pranešime Tarnautojų teismas paprašė, kad šalys kalbose sutelktų dėmesį į šiuos klausimus:

„1/ Procedūros klausimai:

a) Pagal PTN 90 straipsnio 1 dalį pateiktame prašyme atlyginti žalą ieškovas neprašė atlyginti neturtinės žalos. Ar priimtini reikalavimai atlyginti tokio pobūdžio žalą Tarnautojų teisme?

b) Ar 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentą reikėtų laikyti bylos teisinio pagrindo dalimi?

c) Ar į šio dokumento ištraukas, kurių dėl teisėtų saugumo priežasčių negalima pateikti ieškovui susipažinti kitaip, nei pateikiant jų glaustą santrauką, Tarnautojų teismas vis dėlto galėtų atsižvelgti vertindamas, ar šioje byloje Komisija padarė pažeidimą? Siekis užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp šio dokumento konfidencialumo ir ieškovo teisės į veiksmingą teismo kontrolę šios bylos aplinkybėmis galėtų pareikalauti, kad Tarnautojų teismas nukryptų nuo Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies (pagal analogiją žr. 2009 m. vasario 19 d. Žmogaus Teisių Teismo sprendimą *A ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 3455/05, visų pirma 205–208 punktus)?

2/ Klausimai dėl bylos esmės:

a) Kokia yra 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento teisinė galia?

b) Ar įgyvendindama ieškovo sūnui laikinai naudotis suteiktam būstui taikytinas saugumo priemonės Komisija padarė pažeidimą?

c) Ar priežastinis ryšys tarp tariamo Komisijos pažeidimo ir nurodytos žalos yra tiesioginis ir tikras?

d) Darant prielaidą, kad Komisija padarė pažeidimą, dėl kurio jai gali kilti atsakomybė, ar ji gali būti pripažinta kalta dėl visos patirtos žalos, ar tik dėl jos dalies, atsiradusios dėl galimos aukų ar trečiųjų asmenų kaltės?

e) Ar institucija pakankamai atlygino dalį žalos, tiesiogiai patirtos dėl Komisijos padaryto pažeidimo?“

66 Prieš teismo posėdį 2010 m. lapkričio 26 d. laiške Komisija pateikė kelias pastabas dėl parengiamojo teismo posėdžio pranešimo, būtent dėl jo 1 punkto c papunktyje suformuluoto klausimo. Ji pažymėjo, jog tinkama pusiausvyrą tarp būtinybės išsaugoti 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento konfidencialumą ir ieškovo teisės į gynybą užtikrinta Tarnautojų teismo parengtoje šio dokumento santraukoje. Tarnautojų teismas negalėtų grįsti bylos medžiagos analizės šioje santraukoje nesančiomis 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukomis, nes priešingu atveju būtų pažeista jo Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalis. Vis dėlto Komisija pareiškė, kad tuo atveju, jei Tarnautojų teismas manytų, jog jos pateiktose 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukose yra šio dokumento santraukoje nepateiktos informacijos, ji yra pasirengusi išnagrinėti galimybę leisti jam papildyti minėtą santrauką, jei ir toliau bus stengiamasi užtikrinti pusiausvyrą tarp būtinybės išsaugoti šio dokumento konfidencialumą ir ieškovo teisės į gynybą ir jei tokie papildymai bus padaryti iki antro posėdžio.

67 2010 m. gruodžio 2 d. šalims adresuoto laiško faksogramoje Tarnautojų teismas paaikškino, kad šioje byloje nereikia užtikrinti tinkamos pusiausvyros tarp dokumento konfidencialumo išsaugojimo ir ieškovo teisės į gynybą, o šią pusiausvyrą reikia užtikrinti tarp dokumento konfidencialumo išsaugojimo ir veiksmingos teisminės gynybos reikalavimų, nes ieškovui turi būti suteikta galimybė naudotis veiksminga teismo kontrole, nors kai kuriuos jo ieškiniui naudingus dokumentus turi

administracija. Tarnautojų teismas paprašė šalių šiuo klausimu susipažinti su 2006 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Mobistar* (C-438/04, 40 punktas) ir 2008 m. vasario 14 d. Sprendimu *Varec* (C-450/06, būtent 52, 53 punktai ir rezoliucinė dalis). Tarnautojų teismas taip pat paprašė Komisijos iki posėdžio nurodyti, ar ji sutiktų, kad santraukoje būtų nurodytos tikslios saugumo priemonės (apsaugos, signalizacijos, pavojaus mygtukų, langų apsauginių grotų charakteristikos), numatytos 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente III pavojaus lygio grupės delegacijose dirbančio personalo būstui. Tarnautojų teismas pažymėjo, kad tik ieškovo advokatui bus leista susipažinti su šia nauja santrauka.

- 68 2010 m. gruodžio 3 d. Tarnautojų teismo kanceliarijoje gauta laiško faksograma, o joje Komisija pareiškė, kad negali pritarti, jog santraukoje būtų nurodytos tikslios 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente numatytos saugumo priemonės.
- 69 Laiško faksogramoje, kurią Tarnautojų teismo kanceliarija gavo 2010 m. gruodžio 6 d., ieškovas tvirtino, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas svarbus bylai išspręsti. Sužinojęs, jog santraukoje, su kuria susipažino jo advokatas, buvo nurodytas tik šio dokumento dalykas, o ne jame įtvirtintų saugumo priemonių turinys, ieškovas, remdamasis teise į veiksmingą teisminę gynybą ir šalių procesinio lygiateisiškumo principu, paprašė leisti bent jau jo advokatui susipažinti su svarbiomis šio dokumento ištraukomis. Jis pažymėjo, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento slaptumo lygis, kuris yra žemiausias Sprendimo 2001/844 numatytoje klasifikacijoje, negalėtų pateisinti Komisijos atsisakymo leisti susipažinti su šiuo dokumentu. Konkurencijos teisėje paprastai bylos šalims leidžiama susipažinti su dokumentais, pažymėtais žyma „Restreint UE“, taikant būtinas apsaugos priemones (draudimą kopijuoti ir suteikiant leidimą su jais susipažinti tik advokatams). Jeigu Tarnautojų teismas manytų, kad negali nei papildyti jau parengtos santraukos, nei pateikti ieškovui 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų, jis turėtų remtis Teisingumo Teismo praktika (minėtas Sprendimas *Varec*) ir nukrypdamas nuo savo Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies priimti sprendimą byloje atsižvelgdamas į svarbias turimas šio dokumento ištraukas, o ne tik į jų santrauką.
- 70 Antras teismo posėdis įvyko 2010 m. gruodžio 8 d. Posėdyje Komisija pareiškė, kad, jei Tarnautojų teismas mano, jog 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas taikomas laikinajam būstui, ji neprieštarauja, kad šis teismas priimtų sprendimą byloje atsižvelgdamas į svarbias šio dokumento ištraukas, o ne tik į jų santrauką.

Dėl teisės

I – Dėl ieškinio dalyko

- 71 Nors ieškovas formaliai reikalauja panaikinti 2009 m. vasario 3 d. Paskyrimų tarnybos sprendimą, reikia priminti, kad toks sprendimas, kuriuo administracija nusprendžia dėl ieškovo reikalavimų atlyginti žalą, yra sudedamoji administracinės procedūros, vykstančios iki ieškinio dėl atsakomybės pateikimo Tarnautojų teisme, dalis ir juo ieškovui tik suteikiama galimybė kreiptis į Tarnautojų teismą su prašymu atlyginti žalą. Todėl ieškovo pateiktų reikalavimų dėl panaikinimo negalima vertinti atskirai nuo reikalavimų dėl žalos atlyginimo (šiuo klausimu žr. 1997 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Gill prieš Komisiją*, T-90/95, 45 punktą).
- 72 Taigi ieškinį reikia nagrinėti kaip turintį vienintelį dalyką – ieškovo, žuvusio pareigūno ir jo vaikų dėl Komisijos veiksmų patirtos žalos atlyginimą.

II – Dėl priimtimumo

A – Šalių argumentai

- 73 Komisija pareiškia kelis prieštaravimus dėl priimtimumo.
- 74 Pirmiausia ji teigia, kad 2008 m. vasario 25 d. prašyme, pateiktame pagal PTN 90 straipsnio 1 dalį, ieškovas reikalauja atlyginti tik turtinę žalą, o ne neturtinę, todėl ieškinio dalis, susijusi su ieškovo, žuvusio pareigūno ir jo vaikų neturtinės žalos atlyginimu, nepriimtina.
- 75 Antra, kiek tai susiję su žuvusio pareigūno neturtinės žalos atlyginimu, viena vertus, pagal PTN 73 straipsnį nukentėjusysis nėra tarp teisių perėmėjų. Todėl nukentėjusysis negali teisėtai remtis patirta žala EB 236 straipsniu pagrįstame ieškinyje dėl deliktinės atsakomybės. Kadangi žuvęs pareigūnas neturi jokių teisių pagal PTN 73 straipsnį, ieškovui negali būti perleista jokia teisė remiantis *nemo dat quod non habet* principu. Kita vertus, EB 236 straipsniu pagrįstame ieškinyje gali būti reikalaujama atlyginti tik papildomą žalą, be numatytosios PTN 73 straipsnyje, ir jį pareikšti gali tik tie asmenys, kurie patenka į šio straipsnio taikymo *ratione personae* sritį.
- 76 Trečia, kadangi ieškovo patirta neturtinė žala nebuvo nurodyta 2008 m. rugsėjo 10 d. skunde, reikalavimas atlyginti ją nepriimtinas. Be to, ieškovas nepatenka į PTN 73 straipsnyje numatytą turinčių teisę asmenų grupę, todėl negali teisėtai remtis žala pateikdamas ieškinį dėl deliktinės atsakomybės pagal EB 236 straipsnį.
- 77 Ketvirta, reikalavimai dėl žuvusio pareigūno vaikų patirtos neturtinės žalos atlyginimo nepriimtini grindžiant pagal EB 236 straipsnį pareikštą ieškinį dėl žalos atlyginimo, nes nukentėjusiojo vaikai tokios teisės neturi remiantis PTN 73 straipsniu. Be to, ieškovas nepateikė pirminių tariamai patirtos žalos įrodymų.
- 78 Penkta, ieškovo argumentas, kad žuvęs pareigūnas, jei būtų gyvas, būtų palikęs vaikams didesnę turtą nei Komisijos pagal PTN 73 straipsnį pervesta suma, nepagrįstas jokiais įrodymais ir nepaaiškintas. Be to, ieškovas nenurodė jokio alternatyvaus pajamų šaltinio (pavyzdžiui, galimų žuvusio pareigūno ir jo sutuoktinės gyvybės draudimo išmokų), kuriuo remiantis būtų galima realiai nustatyti teisių perėmėjų, kurių teisėtas atstovas yra ieškovas, prarastų pajamų sumą.
- 79 Šešta, nei antrasis, nei trečiasis ieškinio pagrindai, atitinkamai Komisijos atsakomybė be kaltės už teisėtą veiką ir atsakomybė pagal PTN 24 straipsnį, nenurodyti 2008 m. vasario 25 d. prašyme dėl žalos atlyginimo. Be to, abu šie pagrindai nepagrįsti jokių veiksmų, kuriuo remiantis būtų galima apskaičiuoti nurodytą žalą, ir nėra nė vieno ieškinio reikalavimo dalykas, todėl juos reikėtų pripažinti nepriimtiniais.
- 80 Galiausiai ieškovas nepateikė jokio kitų žuvusio pareigūno vaikų globėjų įgaliojimo, patvirtinančio, kad jam suteikiama teisė pareikšti ieškinį jų vardu. Taigi jis negali pareikšti ieškinio teisme.

B – Tarnautojų teismo vertinimas

- 81 Pirmiausia reikia išnagrinėti prieštaravimus dėl priimtimumo, nurodytus šio sprendimo 74–77 punktuose, kurie visi susiję su ieškovo reikalavimais atlyginti neturtinę žalą.
- 82 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal PTN 90 ir 91 straipsniuose numatytą teisių gynimo priemonių sistemą, kai skundas pateikiamas tik dėl žalos atlyginimo, t. y. kai jame yra reikalavimas ne panaikinti atitinkamą aktą, o tik atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl veikos ar neveikimo, kurių dėl nesamo teisės poveikio negalima priskirti prie asmens nenaudai priimtų aktų, administracinė procedūra būtinai turi prasidėti suinteresuotajam asmeniui Paskyrimų tarnybai pateikus prašymą atlyginti nurodytą žalą ir

prireikus tęsiama paduodant skundą dėl sprendimo atmesti prašymą; priešingu atveju vėliau pareiškiamas ieškinys pripažįstamas nepriimtiniu (žr., be kita ko, 1995 m. liepos 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Saby prieš Komisiją*, T-44/93, 31 punktą).

- 83 Be to, pagal nusistovėjusią teismų praktiką Sąjungos teisme pateiktų reikalavimų dalykas turi būti toks pats kaip ir nurodytųjų skunde ir prieštaravimų pagrindas turi būti identiškas skunde nurodytų prieštaravimų pagrindui, tačiau šie prieštaravimai ginčo nagrinėjimo teisme stadijoje gali būti papildyti pateikiant pagrindus ir argumentus, kurie nebūtinai buvo nurodyti skunde, tačiau yra glaudžiai su juo susiję (žr., pavyzdžiui, 2002 m. balandžio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Campogrande prieš Komisiją*, C-62/01 P, 34 punktą).
- 84 Tarnautojų teismas neseniai nusprendė, kad „pagrindo“ sąvoką reikia aiškinti plačiai (2010 m. liepos 1 d. Tarnautojo Teismo sprendimo *Mandt prieš Parlamentą*, F-45/07, 119 punktą). Nors tokį sprendimą Tarnautojų teismas priėmė dėl ieškinio dėl panaikinimo, tai nereiškia, kad jo negalima taikyti bylai dėl žalos atlyginimo, su sąlyga, kad atsižvelgiama į šios bylos ypatumus. Tačiau byloje tik dėl žalos atlyginimo „pagrindo“ sąvoka apibrėžiama atsižvelgiant ne į „prieštaravimo pagrindus“, kaip jie paaiškinti pirmesniame punkte minėtoje teismo praktikoje, o į „žalos pagrindus“, nurodytus pareigūno prašyme atlyginti žalą. Būtent šie žalos pagrindai apibrėžia pareigūno prašomo atlyginimo dalyką, taigi ir prašymo, dėl kurio administracija turi priimti sprendimą, dalyką.
- 85 Iš trijuose pirmesniuose punktuose išdėstytų argumentų galima daryti išvadą, kad reikalavimai atlyginti žalą, pagrįsti skirtingais žalos pagrindais, priimtini Tarnautojų teisme tik jei prieš juos pateikiant administracijai buvo paduotas prašymas, kurio dalykas buvo tas pats ir kuris buvo grindžiamas tais pačiais žalos pagrindais, o paskui pateiktas skundas dėl administracijos dėl šio prašymo priimto eksplisitinio ar implicitinio sprendimo.
- 86 Tai nedraudžia atitinkamam pareigūnui patikslinti prašyme administracijai nurodytų reikalavimų sumą, būtent jei vėliau žala padidėjo ar jei jos dydis nebuvo žinomas arba galėjo būti apskaičiuotas tik pateikus šį prašymą (šiuo klausimu dėl galimybės nurodyti žalos dydį ieškinio pareiškimo stadijoje žr. 2004 m. rugsėjo 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hectors prieš Parlamentą*, C-150/03 P, 62 punktą), su sąlyga, kad minėtame prašyme buvo nurodyti žalos pagrindai, kuriais remdamasis jis prašo atlyginimo.
- 87 Šioje byloje, nors ieškovas siekia, kad būtų atlygintos dėl tų pačių veikų, kurios nurodytos jo 2008 m. vasario 25 d. prašyme, atsiradusios žalingos pasekmės, jo reikalavimai atlyginti žalą grindžiami jam, jo žuvusiam sūnui ir vaikaičiams padaryta įvairia neturtine žala.
- 88 Neginčytina, kad 2008 m. vasario 25 d. laiške suformuluotame prašyme atlyginti žalą ieškovas prašė tik turtinės žalos atlyginimo ir nenurodė neturtinės žalos pagrindų, pateiktų Tarnautojų teisme.
- 89 Vėliau savo skunde ieškovas prašė ne tik turtinės, bet ir neturtinės žalos atlyginimo, kas leido administracijai nuspręsti dėl šių žalos pagrindų sprendime atmesti skundą prieš tai, kai buvo pareikštas ieškinys. Tačiau šią sprendimo atmesti skundą dalį reikia nagrinėti kaip pirmą administracijos priimtą sprendimą dėl minėtos žalos. Taigi ieškovas nepareiškė skundo dėl pastarojo sprendimo, kaip turėjo padaryti, ir nesilaikė administracinės procedūros, kurią sudaro du etapai, tvarkos, lemiančios šia žala pagrįstų reikalavimų atlyginti žalą priimtinumą.
- 90 Ieškovo antrame teismo posėdyje remiantis 1989 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Koutchoumoff prieš Komisiją* (224/87) pateiktiems argumentams negalima pritarti. Nors iš tiesų tame sprendime Teisingumo Teismas pripažino, kad pareigūnas reikalavimus atlyginti žalą pirmą kartą galėjo pateikti teisme, toks sprendimas buvo motyvuotas tuo, jog skunde užginčyto suinteresuotojo asmens nenaudai priimto akto teisėtumo klausimas galėjo apimti prašymą atlyginti šiuo aktu padarytą žalą. Tačiau nagrinėjama byla susijusi tik su žalos atlyginimu, o ne su užginčytu ieškovo nenaudai priimto akto teisėtumu.

- 91 Todėl reikalavimus atlyginti neturtinę žalą šioje byloje galima tik atmesti kaip nepriimtinus ir nėra reikalo nagrinėti kitų dėl jų priimtimumo pateiktų prieštaravimų.
- 92 Antra, Tarnautojų teismas mano, kad šio sprendimo 78 punkte išdėstyti Komisijos argumentai susiję su klausimu, ar dėl Komisijos ieškovui pervestų PTN numatytų išmokų šis prarado suinteresuotumą pareikšti ieškinį. Šis klausimas bus analizuojamas iš esmės nagrinėjant pirmąjį ieškinio pagrindą.
- 93 Trečia, kiek tai susiję su šio sprendimo 79 punkte pareikštas prieštaravimais dėl antrojo ir trečiojo ieškinio pagrindų priimtimumo, atsižvelgiant į informaciją, kurią Tarnautojo teismas turi tam, kad galėtų išspręsti bylą iš esmės, ir dėl tinkamo teisingumo vykdymo, pirma reikia išnagrinėti, ar institucijos atsakomybė gali kilti be kaltės net už teisėtą veiką ir ar ją galima grįsti PTN 24 straipsniu. Jei Tarnautojų teismas manys, kad šiais dviem pagrindais pagrįsti ieškovo reikalavimai atlyginti žalą nepagrįsti ir ieškinytis turi būti atmestas, šių prieštaravimų dėl priimtimumo nagrinėti nereikės (2002 m. vasario 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Taryba prieš Boehringer*, C-23/00 P, 52 punktas; 2008 m. gegužės 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Ott ir kt. prieš Komisiją*, T-250/06 P, 75 ir 76 punktai; 2006 m. lapkričio 14 d. Tarnautojų teismo sprendimo *Villa ir kt. prieš Parlamentą*, F-4/06, 21 punktas ir 2009 m. sausio 20 d. Tarnautojų teismo sprendimo *Klein prieš Komisiją*, F-32/08, 20 punktas).
- 94 Galiausiai, kiek tai susiję su prieštaravimu dėl priimtimumo, pagrįstu aplinkybe, kad ieškovas negali pareikšti ieškinio kaip teisėtas žuvusio pareigūno teisių perėmėjų atstovas, nes negavo kitų globėjų sutikimo, reikia pažymėti, jog 2010 m. birželio 15 d. Tarnautojų teismo laišku paprašytas pateikti dokumentą, kuriuo įrodoma, jog jis veikia kitiems globėjams sutinkant, 2010 m. birželio 17 d. ieškovas pateikė jų pasirašytą įgaliojimą. Taikydamas Procedūros reglamento 36 straipsnį Tarnautojų teismas pripažįsta, jog ieškinio pareiškimas atitinka šio reglamento 35 straipsnio 1 dalies b punkto reikalavimus. Taigi šį prieštaravimą dėl priimtimumo reikia atmesti.
- 95 Net darant prielaidą, kad, kartu su ieškinio pareiškimu nepateikus minėto įgaliojimo, šio trūkumo negalima ištaisyti vykstant bylos nagrinėjimui, Tarnautojų teismas primena, jog Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad, kai pagal nacionalinę teisę subjektas neįrodo, jog gali būti ieškovas teisme, iš jo nebūtinai atimama galimybė kreiptis į Sąjungos teismą (šiuo klausimu dėl besisteigiančios bendrovės, kuriai Komisija leido dalyvauti viešųjų pirkimų konkurse ir kurios pasiūlymo galiojimą patvirtino, žr. 1982 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Groupement des Agences de voyages prieš Komisiją*, 135/81).
- 96 Be to, šioje byloje atsakydama į ieškovo skundą Komisija visai nenurodė, kad jis galėtų imtis veiksmų tik kartu su kitais žuvusio pareigūno teisių perėmėjų globėjais, nors skundas buvo paskutinis administracinės procedūros etapas prieš pareiškiant ieškinį teisme.

III – Dėl esmės

A – Dėl pirmojo ieškinio pagrindo, susijusio su Komisijos pareigos užtikrinti pareigūno apsaugą neįvykdymu

1. Šalių argumentai

- 97 Ieškovo manymu, Komisijos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlyga, susijusi su neteisėtu šios institucijos elgesiu, įvykdyta. Iš tiesų įgyvendindama jai, kaip darbdavei, tenkančią bendrą pareigą užtikrinti saugumą, kuri tiesiogiai išplaukia iš PTN 24 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytos pareigos teikti pagalbą ir turi specifinę apimtį trečiosiose šalyse dirbančių pareigūnų ir jų šeimos narių atžvilgiu, Komisija elgėsi neapdairiai.

- 98 Komisija neįvykdė pareigos suteikti žuvusiam pareigūnui ir jo šeimai saugų būstą, nors ši pareiga, atsižvelgiant į tai, kad pagal PTN X priedo 5 straipsnio 1 dalį pareigūnas privalo gyventi institucijos suteiktame būste, yra labai svarbi. Komisijos neapdairumą įrodo aplinkybė, kad be išankstinio pasirengimo nusikaltėlis, dar ir apsvaigęs nuo alkoholio ir narkotikų, lengvai pateko į namą, kuriame gyveno žuvęs pareigūnas, nepanaudojęs jokie išilaužimo įrankio ir be kliūčių. Komisija neįsitikino, kad virtuvės langų grotos galėjo būti veiksminga kliūtis, o jos neatliko savo funkcijos. Aplinkybė, kad šios patalpos langas buvo atviras, nebuvo įrodyta ir bet kuriuo atveju ja negalima remtis kaip Komisijos atleidimo nuo atsakomybės pagrindu. Komisija taip pat turi būti pripažinta atsakinga už tai, kad įsibrovimo momentu nebuvo naktinio apsaugininko. Dar daugiau, nebuvo įdiegta nebrangių, tačiau veiksmingų priemonių, kaip signalizacijos sistemos ir (arba) pavojaus mygtuko, nors 2007 m. rugpjūčio 6 d. rašytinio atsakymo autorius apibūdino jas kaip „standartines“ apsaugos priemones.
- 99 Dėl žuvusio pareigūno sutikimo gyventi suteiktame laikinajame būste reikia nurodyti, jog tai bet kuriuo atveju nėra pagrindas atleisti Komisiją nuo išipareigojimų saugumo srityje. Be to, ieškovas pats neišsirinko šio būsto; Komisija jį išsinuomojo, iki jam atvykstant į Rabatą.
- 100 Ieškovas paaiškina, kad teigia ne tai, jog Komisija turėjo užtikrinti visišką žuvusio pareigūno ir jo šeimos saugumą, o tik tai, kad nebuvo imtasi minimalių, veiksmingų ir reikiamų priemonių, kuriomis būtų galima užtikrinti konkrečią sūnaus ir jo šeimos apsaugą.
- 101 Komisija primena teismo praktiką, pagal kurią pareigūnas (ar jo teisių perėmėjai), kuriam (kuriems) skiriamos PTN 73 straipsnyje numatytos išmokos, gali teisėtai pareikšti ieškinį dėl atitinkamos institucijos deliktinės atsakomybės tik kai šių išmokų nepakanka patirtai žalai atlyginti. Ši praktika taikoma ir kitoms šioje byloje pagal PTN žuvusio pareigūno teisių perėmėjams išmokėtoms išmokoms. Tačiau ieškovas, kuriam tenka įrodinėjimo pareiga, neįrodė, jog Komisijos šioje byloje pervestų išmokų tam nepakanka. Taigi, Komisija abejoja dėl ieškovo suinteresuotumo pareikšti ieškinį, bent jau kiek tai susiję su nurodyta neturtine žala. Kalbant apie turtinę žalą, būtina pažymėti, kad reikalaujamas atitinkamos atlyginimo sumos ieškovas visiškai neatsižvelgė į žuvusio pareigūno teisių perėmėjams pagal PTN skirtas išmokas, o remiantis minėta teismo praktika negalima pareikšti papildomo ieškinio dėl deliktinės atsakomybės, kad būtų dar kartą atlyginta ta pati žala.
- 102 Komisija neginčija savo, kaip darbdavės, bendros pareigos užtikrinti saugumą, bet prieštarauja ieškovui ir teigia, jog atsižvelgdama į situaciją ėmėsi tinkamų apsaugos priemonių, taigi nepadarė pažeidimo. Komisijos gynybos argumentai šiais klausimais išdėstyti šio sprendimo 53 punkte. Be to, Komisija mano, kad už ieškovo nurodytą žalą atsako tik nusikaltėlis. Ieškovo sūnus tam tikru neapdairiu elgesiu taip pat prisidėjo prie žalos atsiradimo, nes prieš išvykdamas į Maroką nedalyvavo informaciniuose susitikimuose saugumo klausimais, kuriuos Komisija organizuodavo pareigūnams, siunčiamiems į delegacijas trečiosiose šalyse, o dvigubos žmogžudystės naktį paliko savo būsto langą atvirą.
- 103 Tarnautojų teismo kanceliarijos patalpose susipažinęs su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų santrauka ieškovo advokatas pažymėjo, kad šis dokumentas Komisijai yra privalomas ir jame įtvirtinti reikalavimai, kuriuos institucija pati nustatė įgyvendindama savo diskreciją. Jis taip pat teigė, kad Komisija žinojo apie pavojų, su kuriuo susiduria jos pareigūnai, dirbantys Maroke, tačiau nepaisė jokios šiame dokumente nustatytos priemonės. Jeigu Komisija būtų laikiusis nurodytų priemonių, dviguba žmogžudystė nebūtų padaryta. Dar daugiau, jeigu 2006 m. dokumente numatytų saugumo priemonių būtų imtasi, ieškovo sūnus būtų galėjęs pranešti apie jam gresiantį pavojų ir būtų nemiręs nuo patirtų sužalojimų. Taigi iš jo buvo atimta galimybė išlikti gyvam. Priežastinis ryšys tarp Komisijos padaryto pažeidimo ir žalos akivaizdžiai įrodytas. Komisijos atsakomybės nepalengvina joks nužudyto pareigūno neapdairus elgesys.

104 Į šiuos kaltinimus Komisija atsako, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas netaikytinas laikinajam būstui, kaip antai suteiktam ieškovo sūnui, ir bet kuriuo atveju jame pateiktos tik rekomendacijos, o ne privalomojo pobūdžio priemonės. Taigi administracija šiuo atveju turėjo plačią diskreciją ir akivaizdžiai neperžengė ribų, nes šioje byloje priimtose priemonėse buvo pakankamos ir tinkamos.

2. Tarnautojų teismo vertinimas

a) Dėl Komisijos pateikto prieštaravimo, pagrįsto aplinkybe, kad reikalaujama žala buvo visiškai atlyginta

105 Pirmiausia reikia išnagrinėti, ar ieškovas įvykdė sąlygą pagrįsti atlygintiną žalą, nes priešingu atveju ieškinį dėl žalos atlyginimo reikėtų atmesti. Komisija iš esmės teigia, kad ieškovo nurodyta žala buvo visiškai atlyginta išmokėjus žuvusio pareigūno teisių perėmėjams pagal PTN numatytas išmokas. Taigi, jos nuomone, viena Sąjungos atsakomybės atsiradimo sąlygų, būtent neatlygintos žalos buvimo įrodymas, neįvykdyta, todėl ieškinį reikia atmesti net nenagrinėjant, ar Komisija padarė pažeidimą. Savo ruožtu ieškovas teigia, kad pagal PTN išmokėtų nustatyto dydžio išmokų nepakanka tinkamai atlyginti didžiulei turtinei ir neturtinei žalai, patirtai šioje byloje, kuriai negalima rasti precedento visoje Sąjungos institucijų istorijoje. Papildomą žalos atlyginimą atsižvelgiant į išskirtines bylos aplinkybes galima pagrįsti teismo praktika (1986 m. spalio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Leussink prieš Komisiją*, 169/83 ir 136/84).

106 Šiuo klausimu buvo nuspręsta, kad dėl PTN mirusio pareigūno teisių perėmėjams numatytų išmokų fiksuoto dydžio šie gali pagrįstai reikalauti iš institucijos atlyginti papildomą žalą, jei ši institucija gali būti pripažinta atsakinga už pareigūnų mirtį ir PTN numatytų išmokų nepakanka visai patirtai žalai atlyginti (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Leussink prieš Komisiją* 13 punktą; 1999 m. rugsėjo 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Lucaccioni prieš Komisiją*, C-257/98 P, 22 ir 23 punktus).

107 Pirmiausia ta šalis, kuri siekia pripažinti Sąjungos atsakomybę, turi pateikti tariamos žalos buvimo ir dydžio, taip pat priežastinio šios žalos ir institucijai inkriminuojamų veiksmų ryšio įtikinamus įrodymus (visų pirma žr. 1976 m. gegužės 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Roquette frères prieš Komisiją*, 26/74, 22 ir 23 punktus ir 1998 m. gegužės 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Somaco prieš Komisiją*, C-401/96 P, 71 punktą).

108 Komisijos argumentai, pagrįsti aplinkybe, kad PTN numatytų išmokų pakanka žalai atlyginti, atrodo, pateikti kaip prieštaravimas dėl priimtumo, nes Komisija mano, kad ieškovas nebeturi suinteresuotumo pareikšti ieškinį. Reikia konstatuoti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką atsakovė, ginčijanti ieškovo suinteresuotumą pareikšti ieškinį, turi įrodyti jog ieškinyje dėl šios priežasties nepriimtinas.

109 Vis dėlto Komisijos argumentų taip aiškinti negalima. Komisijos teiginiu iš esmės pabrėžiama, kad ieškovas netenkina vienos esminės Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygos, būtent nepateikė atlygintinos žalos buvimo įrodymo. Taigi, kadangi ieškovas turi pateikti jo prašomos atlyginti žalos buvimo įrodymus ir nustatyti jos dydį, būtent jis turi įrodyti, kad jo nurodyta žala nebuvo visiškai atlyginta išmokėjus PTN numatytas išmokas (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Lucaccioni prieš Komisiją* 16 punktą).

110 Šioje byloje Tarnautojų teismas mano, kad ieškovas pateikė pakankamai įrodymų.

111 Pirmiausia prielaida, kuria ieškovas grindė reikalaujamos atlyginti turtinės žalos galimą sumą, bent apytiksliai lygią žuvusio pareigūno teisių perėmėjų prarastų pajamų sumai, būtent kad pareigūnas būtų galėjęs dirbti iki pensinio amžiaus, atrodo leistina ir tinkama, net jei laikotarpis, į kurį atsižvelgta, yra 26 metai. Ieškinyje nurodyta 2 552 837,96 EUR suma, atitinkanti atlyginimą, kurį ieškovo sūnus būtų

gavęs, jeigu būtų dirbęs iki pensinio amžiaus, *a priori* nėra per didelė. Ieškovas nepateikia jokio reikalavimo dėl prarastų teisių į pensiją, kurias jo sūnus būtų galėjęs įgyti už šį laikotarpį, nors Sąjungos teismas pripažįsta, kad į šias teises galima atsižvelgti skaičiuojant turtinę žalą (žr. 2004 m. spalio 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Sanders ir kt. prieš Komisiją*, T-45/01, 167 punktą ir 2007 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Sanders ir kt. prieš Komisiją*, T-45/01, 87–90 punktus).

- 112 Toliau reikia pažymėti, kad taip apskaičiuota suma viršija PTN numatytų išmokų, Komisijos pervestų ar pervestinių žuvusio pareigūno teisių perėmėjams, sumą net šios institucijos atsiliepimo į ieškinį 54 punkte numatytu atveju, t. y. jei šios išmokos bus mokamos našlaičiams, kol jie sulauks 26 metų (šiuo atveju suma būtų lygi 2 478 375,47 EUR).
- 113 Galiausiai 2 552 837,96 EUR sumą ieškovas perskaičiavo ir Tarnautojų teismui pirmajame teismo posėdyje pateiktoje lentelėje padidino iki beveik 4 mln. EUR, atsižvelgdamas būtent į lygius, į kuriuos, kaip jis mano, jo sūnus būtų paaukštintas. Žinoma, tokie paaukštinimai yra hipotetiniai, nes pareigūnai neturi teisės į tokią karjeros raidą. Be to, reikia pažymėti, kad Komisija išimties tvarka po mirties paaukštino žuvusio pareigūno pareigas ir į šį paaukštinimą buvo atsižvelgta apskaičiuojant suinteresuotojo asmens teisių perėmėjams pagal PTN mokėtinas išmokas. Vis dėlto pagrįsta manyti, kad nurodyta 2 552 837,96 EUR suma turėtų būti padidinta, bent jau atsižvelgiant į pakopas, kurios žuvusiam pareigūnui būtų paskirtos dėl ištarnauto tarnybos laiko (dėl tikslesnės turtinės žalos sumos apskaičiavimo žr. šio sprendimo 199 ir 200 punktus).
- 114 Atsižvelgiant į ieškovo pateiktus duomenis, jei būtų pripažinta, kad Komisija atsako už visą padarytą turtinę žalą, negalima atmesti prielaidos, kad suinteresuotiesiems asmenims, tėvą ir motiną praradusiems nepilnamečiams našlaičiams, pagal PTN išmokėtų išmokų nepakaktų visai patirtai didžiulei turtinei žalai atlyginti. Priešingai, nei teismo posėdyje teigė Komisija, šios išvados nepaneigia aplinkybė, kad žuvusio pareigūno teisių perėmėjams kas mėnesį pervedamų išmokų suma viršija pareigūno 2009 m. birželį gautą atlyginimą. Iš tiesų, kaip buvo pasakyta pirma, šį atlyginimą ieškovo sūnus būtų gavęs iki pensinio amžiaus, t. y. ilgesnį laikotarpį, nei nustatytas PTN numatytų išmokų mokėjimo teisių perėmėjams.
- 115 Taigi Komisija nepagrįstai teigia, kad ieškovo ieškinį dėl žalos atlyginimo reikia atmesti nenagrinęta, nes jis neįrodė, kad tariama žala nebuvo atlyginta pagal PTN jo sūnaus teisių perėmėjams skirtomis išmokomis.

b) Dėl kaltinimo, pagrįsto Komisijos pareigos užtikrinti žuvusio pareigūno ir jo šeimos saugumą pažeidimu

Dėl Komisijos patraukimo deliktinėn atsakomybėn sąlygų

- 116 Iš nusistovėjusios Sąjungos teismų praktikos matyti, jog pareigūnų ir institucijos, kurioje šis dirba ar dirbo, ginčui dėl žalos atlyginimo, kilusiam dėl darbo santykių, kuriais suinteresuotasis susijęs ar buvo susijęs su institucija, taikomi EB 236 straipsnis ir PTN 90 ir 91 straipsniai ir jis nepatenka į EB 235 ir 288 straipsnių taikymo sritį (1975 m. spalio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Meyer-Burckhardt prieš Komisiją*, 9/75, 7 punktas; 1977 m. vasario 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Reinarz prieš Komisiją ir Tarybą*, 48/76, 10 punktas; 1987 m. birželio 10 d. Teisingumo Teismo nutarties *Pomar prieš Komisiją*, 317/85, 7 punktas; 1987 m. spalio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Schina prieš Komisiją*, 401/85, 9 punktas; 2009 m. birželio 26 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Marcuccio prieš Komisiją*, T-114/08 P, 12, 13 ir 24 punktai; 2010 m. gegužės 11 d. Tarnautojų teismo sprendimo *Nanopoulos prieš Komisiją*, F-30/08, apeliacine tvarka nagrinėjamo Europos Sąjungos Bendrajame Teisme, byla T-308/10 P, 130–133 punktai). Šią teismo praktiką galima taikyti žuvusio pareigūno teisių perėmėjų ar jų teisėto atstovo ir institucijos, kurioje pareigūnas dirbo, ginčui, nes jis kilęs dėl šio pareigūno ir institucijos darbo santykių.

- 117 Kad kiltų institucijos atsakomybė pagal EB 236 straipsnį, būtina, kad būtų įvykdytos visos sąlygos, būtent: institucija padarytų tarnybinį nusižengimą ar pažeidimą, žala būtų tikra ir įvertinama ir tarp padaryto nusižengimo ir numanomos žalos egzistuočių priežastinis ryšys (šiuo klausimu žr. 1990 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Moritz prieš Komisiją*, T-20/89, 19 punktą; 1994 m. vasario 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Latham prieš Komisiją*, T-82/91, 72 punktą ir 1995 m. vasario 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Moat prieš Komisiją*, T-506/93, 46 punktą). Visos sąlygos turi būti įvykdytos; vienos jų neįvykdymo pakanka atmesti ieškinį dėl žalos atlyginimo (minėto Sprendimo *Lucaccioni prieš Komisiją* 14 punktas).
- 118 Dėl pirmos iš šių sąlygų, kurią pirmiausia išnagrinės Tarnautojų teismas, reikia pažymėti, jog, kai nagrinėjamas ne sprendimo teisėtumo klausimas, o, kaip šioje byloje, kito elgesio, ne sprendimo, neteisėtas pobūdis, Sąjungos teismas, be kitų reikšmingų nagrinėtino atvejo aplinkybių, turi atsižvelgti į klostantis faktinėms aplinkybėms administracijos turėtą diskreciją.
- 119 Kai institucija turi plačią diskreciją, ypač kai ji neprivalo elgtis taip, kaip įtvirtinta taikytinuose teisės aktuose, pagrindinis pripažinimo, kad pirma sąlyga įvykdyta, kriterijus yra nustatytų šios diskrecijos ribų akivaizdus ir rimtas viršijimas. Kai administracija nepadarė jokios akivaizdžios klaidos, jai negalima inkriminuoti jokio neteisėto elgesio ir patraukti atsakomybėn. Pavyzdžiui, tyrimas, kuriam pasibaigus atitinkamas pareigūnas pripažįstamas nekaltu, negali būti institucijos patraukimo atsakomybėn pagrindas, jei sprendimas pradėti tyrimą pagrįstas pakankama ir reikšminga informacija ir dėl to nėra akivaizdžiai klaidingas (šiuo klausimu žr. 2007 m. gegužės 2 d. Tarnautojų teismo sprendimo *Giraudy prieš Komisiją*, F-23/05, 104, 105 ir 167 punktus).
- 120 Atvirkščiai, kai administracija turi labai mažą diskreciją ar jos visai neturi, paprasčiausio Sąjungos teisės pažeidimo pakanka, kad būtų nustatytas akivaizdus pažeidimas, dėl kurio institucija gali būti patraukta atsakomybėn (2000 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bergaderm ir Goupil prieš Komisiją*, C-352/98 P, 44 punktas). Pavyzdžiui, kai administracija turi imtis atitinkamų veiksmų pagal galiojančius teisės aktus, laikydamosi bendrųjų teisės principų ar pagrindinių teisių, ar savo pačios nustatytų taisyklių, atitinkamai institucijai vien pažeidus šią pareigą gali kilti atsakomybė.
- 121 Remdamasis šiais argumentais Sąjungos teismas pripažino, kad gali būti patraukta atsakomybėn institucija, kuri pažeidė jai, kaip darbdavei, tenkančią pareigą užtikrinti tinkamą tarnybinio automobilio, kuriuo važiavo į avariją patekęs pareigūnas, kontrolę, priežiūrą ir naudojimą (minėto Sprendimo *Leussink prieš Komisiją* 15–17 punktai); institucija, kuri neinformavo pareigūno apie jo bylos dokumentuose aptiktą informaciją apie ligą, nors turėjo apsaugoti suinteresuotąjį nuo jo sveikatai pavojingų veiksmų (minėto 1997 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Gill prieš Komisiją* 34 punktas); institucija, kurios sveikatos tarnyba nepranešė pareigūnui rizikos veiksmų, kurie gali būti ligos priežastis (1991 m. rugsėjo 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Nijman prieš Komisiją*, T-36/89, 37 punktas), arba institucija, kuri per protingą terminą nepriėmė sprendimo dėl prašymo pripažinti ligą profesinę (2006 m. balandžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Angeletti prieš Komisiją*, T-394/03, 161 ir 167 punktai).
- 122 Nors Komisija, remdamasi 2008 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu *Franchet ir Byk prieš Komisiją* (T-48/05, 95–97 punktai) ir 2008 m. gruodžio 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu *Nardone prieš Komisiją* (T-57/99, 162 punktas), teigia, kad pagal pirmą administracijos deliktinės atsakomybės pripažinimo sąlygą reikalaujama, kad visais atvejais būtų įrodytas teisės normos, kuria privatiems asmenims suteikiamos teisės, pakankamai akivaizdus pažeidimas, vadovaujantis nusistovėjusia teismo praktika ši sąlyga svarbi ieškiniams dėl žalos atlyginimo, kuriuos privatūs asmenys pareiškia pagal EB 288 straipsnį, tačiau ji netaikoma ieškiniams dėl žalos atlyginimo, susijusiems su pareigūno ir institucijos darbo santykiais. Pavyzdžiui, pirmesniame punkte nurodytuose sprendimuose Sąjungos teismas pripažino, kad administracija padarė pažeidimą, vien konstatavęs, kad buvo elgiamasi neteisėtai, ir nenagrinėjo nei „pakankamai akivaizdaus“ pažeidimo pobūdžio, nei ar pažeista norma galėjo būti vertinama kaip suteikianti teisių privatiems asmenims. Pirmosios instancijos teismo apeliacinių bylų kolegija minėtoje Nutartyje *Marcuccio prieš Komisiją* (11, 12 ir 13 punktai),

priimtoje po minėtų sprendimų *Franchet ir Byk prieš Komisiją* ir *Nardone prieš Komisiją*, patvirtino, kad dėl darbo santykių su Sąjunga pareigūnas negali būti laikomas privačiu asmeniu ir kad atsakomybės atsiradimo pagal EB 236 straipsnį sąlygos skiriasi nuo atsakomybės atsiradimo pagal EB 288 straipsnį sąlygų. Jei būtų pritarta Komisijos požiūriui, pareigūnų administracijai pareikštiems ieškiniams dėl atsakomybės iš esmės būtų taikoma sunkaus arba akivaizdaus pažeidimo pripažinimo tvarka, nors sunkaus pažeidimo buvimo pripažinimas turi reikšmės tik srityse, kuriose administracija turi plačią diskreciją vertinti.

- 123 Pažymėtina, kad 2010 m. gruodžio 16 d. Sprendime *Komisija prieš Petrilli* (T-143/09 P, 46 punktas), priimtame po antro posėdžio nagrinėjamoje byloje, Europos Sąjungos Bendrasis Teismas aiškiai paneigė Komisijos požiūrį ir peržiūrėjo išvadą, padarytą minėtame Sprendime *Nardone prieš Komisiją*. Jis nusprendė, kad, priešingai, nei jis buvo pripažinęs šiame sprendime, viešosios tarnybos byloms pagal EB 236 straipsnį ir PTN 90 ir 91 straipsnius, įskaitant dėl pareigūnui ar tarnautojui padarytos žalos atlyginimo, taikytinos ypatingos ir specialios taisyklės, palyginti su taisyklėmis, išplaukiančiomis iš bendrųjų principų, reguliuojančių Sąjungos deliktinę atsakomybę pagal EB 235 straipsnį ir EB 288 straipsnio antrą pastraipą (šiuo klausimu žr. 2002 m. birželio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mellone prieš Komisiją*, T-187/01, 74 punktą ir 2004 m. spalio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Polinsky prieš Teisingumo Teismą*, T-1/02, 47 punktą). Iš tiesų, būtent iš PTN matyti, kad, skirtingai nei bet kuris kitas privatus asmuo, Sąjungos pareigūnas ar tarnautojas su institucija, kurioje jis dirba, susijęs teisiniais darbo santykiais, kuriems būdinga abipusių specifinių teisių ir pareigų pusiausvyra, atspindėta institucijos pareigoje atsižvelgti į suinteresuotojo asmens interesus (šiuo klausimu žr. 1994 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Klinke prieš Teisingumo Teismą*, C-298/93 P, 38 punktą). Šia pusiausvyra iš esmės siekiama išsaugoti pasitikėjimo ryšį, kuris turi sieti institucijas ir jų pareigūnus, kad piliečiams būtų garantuota, jog institucijos tinkamai vykdo joms patikėtas bendrojo intereso užduotis (šiuo klausimu ir pagal analogiją žr. 2001 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Connolly prieš Komisiją*, C-274/99 P, 44–47 punktus). Iš to darytina išvada, kad kai Sąjunga veikia kaip darbdavė, jai tenka didesnė atsakomybė, kuri išreiškiama pareiga atlyginti darbuotojams žalą, padarytą bet kuriuo neteisėtu jos, kaip darbdavės, elgesiu.
- 124 Bet kuriuo atveju, net darant prielaidą, kad Komisijos ginamas pirmos atsakomybės atsiradimo sąlygos aiškinimas teisingas, reikia konstatuoti, jog šioje byloje taisyklė, kuri gali būti pažeista, t. y. Komisijos pareiga užtikrinti darbuotojų saugumą, tai taisyklė, kuria privatiems asmenims suteikiamos teisės, kaip ji išaiškinta teismo praktikoje, priimtoje taikant EB 288 straipsnį (pagal analogiją dėl iš darbdavio pareigos atsižvelgti į darbuotojų interesus kylančio išipareigojimo užtikrinti sveiką darbo aplinką žr. minėtą Sprendimą *Nardone prieš Komisiją*). Klausimas, ar galimas šios taisyklės pažeidimas yra pakankamai akivaizdus, bus nagrinėjamas toliau.
- 125 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad siekiant nustatyti, ar Komisija padarė pažeidimą ir ar dėl jo ji gali būti patraukta atsakomybėn, pirmiausia reikia išnagrinėti, kokią diskreciją Komisija naudojosi šios bylos atveju užtikrinama žuvusio pareigūno ir jo šeimos apsaugą.

Dėl Komisijos turimos diskrecijos užtikrinti delegacijose trečiosiose šalyse dirbančių pareigūnų saugumą apimties

- 126 Kalbant apie saugias darbuotojų darbo sąlygas reikia nurodyti, kad neginčytina, jog Komisija, kaip ir bet kuris kitas viešasis ar privatus darbdavys, turi pareigą imtis tam tikrų veiksmų. Darbuotojai gali remtis teise į sveikas, saugias ir orumo nežeminančias darbo sąlygas, kaip, be kita ko, priminta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 31 straipsnio 1 dalyje. Vien dėl šios priežasties reikia paneigti nuomonę, kad šioje srityje Komisija turi plačią diskreciją (šis terminas naudojamas srityse, kuriose administracija gali laisvai apibrėžti veikimo būdus, neprivalėdama užtikrinti teisės). Be to, tiek iš bendrų šioje srityje taikomų teisės aktų, tiek iš teismo praktikos matyti, kad Komisijos, kaip darbdavės, pareiga užtikrinti darbuotojų saugumą yra labai svarbi ir kad nors administracijos diskrecija šioje srityje egzistuoja, tačiau yra labai maža.

- 127 Viena vertus, kalbant pirmiausia apie bendrus šioje byloje taikytinus teisės aktus, reikia nurodyti, jog PTN 1e straipsnio 2 dalyje numatyta, kad dirbantiems pareigūnams sudaromos darbo sąlygos, atitinkančios reikiamus sveikatos ir saugos standartus, kurie turi būti bent lygiaverčiai minimaliesiems reikalavimams, taikomiems pagal tose srityse, vadovaujantis Sutartimis, patvirtintas priemonės (dėl šio straipsnio žr. 2009 m. balandžio 30 d. Tarnautojų teismo sprendimo *Aayhan ir kt. prieš Parlamentą*, F-65/07, 116 punktą). Iš kelių Europos direktyvų, ypač iš Direktyvos 89/391, matyti, kad darbdavys privalo užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą visais su darbu susijusiais aspektais. Pareigos užtikrinti darbuotojams saugią darbo aplinką turinys patikslinamas Direktyvos 89/391 6–12 straipsniuose ir įvairiose kitose direktyvose, kuriose numatyta, kokių prevencijos priemonių reikia imtis tam tikruose specifiniuose sektoriuose. Įgyvendinama Sutarčių laikymosi priežiūros užduotį Komisija, be kita ko, turi griežtai aiškinti šias darbdaviams nustatytas pareigas (žr. 2007 m. birželio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, C-127/05). Be to, Komisija priimdama 2006 m. balandžio 26 d. sprendimą patvirtino, kad atsižvelgė į jai pagal PTN 1e straipsnio 2 dalį kylančius išpareigojimus ir rėmėsi valstybėse narėse pagal Direktyvą 89/391 taikytomis normomis.
- 128 Dar daugiau, kaip teisingai nurodė ieškovas, pareiga saugoti savo darbuotojus Komisijos atveju yra principas, įtvirtintas PTN 24 straipsnyje, ir turi specifinę apimtį, kiek tai susiję su pareigūnais, dirbančiais trečiosiose šalyse, kuriose jie pagal PTN X priedo 5 straipsnio 1 dalį turi gyventi institucijos suteiktame būste. Šiuo klausimu PTN X priedo 5 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Paskyrimų tarnyba, atsižvelgdama į kiekvienoje darbo vietoje taikomas sąlygas, priima sprendimą dėl suteikiamų baldų ir kitos būsto įrangos. Taigi šiam būstui taikoma speciali reglamentavimo tvarka, ir negalima pripažinti, kad administracija nėra už jį atsakinga, ypač kalbant apie paskyrimo vietas, kuriose pareigūnų saugumui kyla konkreči grėsmė. Be to, pareiga užtikrinti apsaugą taikoma ir pareigūno šeimos nariams, gyvenantiems kartu su juo atitinkamoje trečiojoje šalyje. Ją patvirtina aplinkybė, kad sutuoktiniai taip pat turi dalyvauti kai kuriuose informacijos saugumo klausimais susirinkimuose vykstant „pré-posting“ apmokymams.
- 129 Kita vertus, pripažindamas institucijos atsakomybę už pareigos užtikrinti darbuotojų saugumą nevykdymą, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nemanė, nei kad administracija turėjo plačią diskreciją šioje srityje, nei kad nustatytas pažeidimas turėjo būti ypač sunkus. Todėl institucija turėjo atlyginti už pareigūnų vaikų poilsio stovykloje įvykusio nelaimingo atsitikimo pasekmes, nes nenumatė tinkamų sutartinių garantijų ir apie jas nepranešė suinteresuotiesiems asmenims (1982 m. spalio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Berti prieš Komisiją*, 131/81, 23 ir 24 punktai), arba atlyginti pareigūno, važiuosio į komandiruotę netinkamai prižiūrėtu automobiliu, kurį vairavo kitas institucijos pareigūnas, eismo įvykyje patirtą žalą (minėto Sprendimo *Leussink prieš Komisiją* 15–17 punktai). Teisingumo Teismas netgi pripažino, kad pareiga užtikrinti saugumą taip pat turėjo būti vykdoma statybininko, kuris nebuvo nei institucijos pareigūnas, nei tarnautojas ir kuris susižalojo nukritęs nuo institucijos pastato, atžvilgiu (1990 m. kovo 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Grifoni prieš Euratomą*, C-308/87, 13 ir 14 punktai).
- 130 Vis dėlto, kad ir kokia plati būtų ši pareiga užtikrinti darbuotojų saugumą, ji negali tapti atitinkamai institucijai išpareigojimo pasiekti absoliutų rezultatą našta. Pavyzdžiui, negalima nekreipti dėmesio į biudžeto, administracinius ar techninius sunkumus, kurių patiria administracija ir dėl kurių kartais sunku ar net neįmanoma per trumpą laikotarpį imtis skubių ir būtinų priemonių, kad ir kaip stengtųsi kompetentingos valdžios institucijos. Be to, šią pareigą užtikrinti saugumą sunku įvykdyti, kai atitinkamas pareigūnas, skirtingai nuo darbuotojo, užimančio konkrečias pareigas apibrėžtoje vietoje, skiriamas atlikti užduočių trečiojoje šalyje (kaip ieškovo sūnus) ir atlikti į diplomatinę misiją panašias pareigas, kurias vykdydamas susiduria su įvairaus pobūdžio ir sunkiai nustatomu bei valdomu pavojumi.
- 131 Atsižvelgdamas į tai, Tarnautojų teismas pažymi, pirma, kad tokio pareigūno būsto, net jei šis buvo suteiktas dėl atliekamų pareigų ir jam taikomos specialios apsaugos priemonės kai kuriose trečiosiose šalyse esančiose delegacijose, negalima visiškai prilyginti darbo vietai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 89/391. Be to, delegacijų trečiosiose šalyse darbuotojų būstas neatitinka nei „darbo vietų“, nei

„Komisijos patalpų“ sąvokų, griežtai apibrėžtų 2006 m. balandžio 26 d. sprendime. Dar daugiau, Direktyvos 89/391 5 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad valstybės narės gali numatyti darbdavių atsakomybės panaikinimą arba apribojimą, kai nelaimingi atsitikimai įvyksta dėl neįprastų ar nenumatytų aplinkybių, kurios nepriklauso nuo darbdavių valios, arba dėl ypatingų įvykių, kurių pasekmių nebuvo galima išvengti, nepaisant to, kad buvo imtasi visų atsargos priemonių. Toks Direktyvoje 89/391 numatytas valstybių narių darbdavių atsakomybės apribojimas gali būti pripažintas Sąjungos institucijoms kaip darbdavėms įgyvendinant PTN 1e straipsnio 2 dalyje nustatytą pareigą.

132 Atsižvelgdamas į pirma pateiktus samprotavimus ir į delegaciją trečiojoje šalyje paskirto pareigūno ypatingas gyvenimo ir darbo sąlygas Tarnautojų teismas, vadovaudamasis pagrindinėmis Direktyvos 89/391 normomis, mano, kad šiuo atveju Komisijos pareiga užtikrinti saugumą apima, pirma, institucijos pareigą įvertinti pavojų, kuris gali grėsti jos darbuotojams, ir imtis bendrų prevencinių priemonių visais tarnybos lygiais, antra, jos pareigą informuoti atitinkamus darbuotojus apie nustatytą pavojų ir įsitikinti, kad jie gavo tinkamas instrukcijas, susijusias su jų saugumui gresiančiu pavojumi, ir, galiausiai, pareigą imtis tinkamų apsaugos priemonių ir nustatyti tam, jos nuomone, būtiną struktūrą ir būdus.

133 Šioje byloje ieškovas kritikuoja būtent trečiąją pareigą, susijusią su Komisijos nepriimtomis apsaugos priemonėmis. Jis nenurodo, kad Komisija būtų nevykdžiusi pareigos atlikti prevencinį pavojaus vertinimą ar pareigos informuoti sūnų.

134 Vis dėlto Tarnautojų teismas mano, kad, prieš nagrinėjant priemonių, kurių Komisija turėjo imtis, pobūdį, būtina pažymėti, jog institucija iš tiesų nepažeidė pareigos prevenciškai įvertinti pavojų, gresiantį į delegaciją Rabate paskirtiems pareigūnams.

135 Iš esmės, pirma, Komisija atliko pavojaus, kuris grėsė Rabate dirbantiems darbuotojams klostantis faktinėms bylos aplinkybėms, prevencinį vertinimą. Iš pareigūnams prieš pradėdant eiti pareigas delegacijoje duotų saugumo instrukcijų įgyvendinant vadinamąją „pré-posting“ programą matyti, kad, kiek tai susiję su Maroku, Komisija atkreipė dėmesį į pavojų, gresiantį asmenims, kurių gyvenimo lygis per buvimo šalyje laikotarpį yra pakankamai aukštas, t. y. į išpuolius tam tikrose vietose ar tam tikru laiku, vagystes ar plėšimus. Antra 2006 m. sausio mėn., t. y. keli mėnesiai prieš dvigubą žmogžudystę, pavojus, gresiantis delegacijai Rabate ir jos darbuotojų būstui, priskirtas prie „III grupės“, t. y. prie aukščiausio pavojaus lygio, nustatyto delegacijoms trečiojoje šalyje, o tai reikalavo nuolatinių į užsienį paskirtų darbuotojų būsto apsaugos, kurią turėjo užtikrinti specializuota apsaugos bendrovė. Nors iki 2006 m. Marokas nebuvo įtrauktas į valstybių, kuriose diplomatinės tarnybos narių gyvybei gresiantis pavojus buvo ypač didelis, sąrašą, nes nebuvo pranešta apie jokių ankstesnių išpuolių prieš šiuos asmenis (išskyrus diplomatus, nukentėjusius per pasikėsinimą nužudyti Karalių 1971 m. Škirate), Komisija manė, kad keliose valstybėse, įskaitant Maroką, galėjo egzistuoti tiesiogiai prieš Europos Sąjungą nukreiptų teroristinių išpuolių grėsmė, kuria būtų galima pagrįsti delegacijai Rabate gresiančio pavojaus lygio pakeitimą iš II grupės į III. Be to, 2006 m. vasario 6 d. laiške delegacijos vadovams Išorės santykių GD Išorės tarnybos departamento direktorius priminė kelias rekomendacijas, pavyzdžiui, apsaugos tarnybų darbuotojams keliamą „didesnio atidumo ir sustiprintos biurų, būstinių ir būstų apsaugos“ reikalavimą ir informavimą apie „kruopštaus sutarčių sudarymo procedūrų bei patarimų laikymosi“ svarbą.

136 Taigi Komisija pakankamai įvertino į delegaciją Rabate paskirtiems pareigūnams gresiantį pavojų.

Dėl pažeidimo įgyvendinant priimtas apsaugos priemones

137 Dėl šiuo atveju taikytų apsaugos priemonių remdamasis po tyrimo gauta informacija Tarnautojų teismas padarė išvadą, kad Komisija pažeidė šią pareigą.

- 138 Atlikus pirmą analizę ir atsižvelgus į iki pirmo teismo posėdžio Tarnautojų teismo turimą informaciją galima būtų manyti, kad žuvusio pareigūno ir jo šeimos būsto apsaugos priemonės buvo tinkamos. Šis būstas buvo ramiame miegamajame rajone, kuriame gyveno aukšto lygio Maroko valstybės tarnautojai, deleguoti asmenys ir diplomatai. Jis nebuvo izoliuotas, tačiau buvo teritorijoje, aptvetoje dviejų metrų aukščio mūrine siena. Įėjimas į teritoriją iš esmės buvo stebimas apsaugininko, sėdinčio būdelėje priešais namą, kuriame gyveno žuvęs pareigūnas ir jo šeima, pastatytoje apytiksliai 10 metrų nuo pagrindinio įėjimo į namą. Taigi buvo taikomos „papildomos“, remiantis 2007 m. rugpjūčio 6 d. rašytinio atsakymo autoriaus žodžiais, namo apsaugos priemonės. Be to, atrodo, kad name buvo įrengtos priemonės, skirtos apsaugoti nuo įprasto įsibrovimo pavojaus: prieš pareigūnui atvykstant delegacijos tarnybos visų durų spynas pakeitė į „Yale“ tipo spynas, o vietos, pro kurias galima patekti į būstą (išskyrus pagrindinio įėjimo duris ir antrojo aukšto balkono duris), apsaugotos geležinėmis grotomis.
- 139 Tačiau 2009 m. gruodžio 15 d. posėdyje Tarnautojų teismas pirmą kartą sužinojo tam tikrą informaciją, susijusią su trečiojoje šalyje esančiose delegacijose dirbantiems darbuotojams taikomomis saugumo priemonėmis, būtent kad 2006 m. Marokas priskirtas prie grupės valstybių, kuriose esančių delegacijų darbuotojams gresia didelis pavojus.
- 140 Siekdamas nustatyti, kokių ir kokios apimties apsaugos priemonių reikėjo imtis, Tarnautojų teismas, kad galėtų atsakyti į ieškovo teiginį, jog laikinajame būste, kuriame įvykdytos žmogžudystės, Komisija neįdiegė apsaugos priemonių, kurias pati pripažino būtinomis taikyti būstui, kuris suteikiamas į Rabatą paskirtam personalui, priėmė tris nutartis, kuriomis nurodė Komisijai pateikti šiai analizei reikšmingus dokumentus.
- 141 Reikia pažymėti, kad prieš taikydamas šias tyrimo priemones Tarnautojų teismas manė, jog ieškovas pakankamai tiksliai ir įtikinamai teigė, kad apsaugos priemonės turėjo būti įrengtos delegacijų darbuotojams suteiktuose būstuose, pirmiausia darydamas nuorodą į 2007 m. rugpjūčio 6 d. rašytinį atsakymą. Be to, dokumentai, kuriuos prašė pateikti Tarnautojų teismas, galėjo būti ne įrodymai, bet bylos teisinio pagrindo dalis. Tarnautojų teismas negalėjo nuspręsti, ar Komisija laikėsi pareigos užtikrinti saugumą, prieš tai nesusipažinęs su bylai taikomuose teisės aktuose įtvirtintu šios pareigos pobūdžiu ir turiniu.
- 142 Remdamasis Komisijos pateiktais dokumentais Tarnautojų teismas nusprendė, kad ypač reikia atsižvelgti į 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištrauką, ir paisydamas šio dokumento, priskirto prie „Restreint UE“ dokumentų, konfidencialumo parengė jo ištrauką santrauką.
- 143 Tačiau Komisija prieštaravo tam, kad pačios ištraukos būtų pridėtos prie bylos medžiagos ir kad ieškovui būtų suteikta galimybė su jomis susipažinti. Savo ruožtu ieškovas nurodė, kad šis Komisijos užsispyrimas jam atrodo nepateisinamas ir pažeidžia jo teisę į veiksmingą teisminę gynybą. Jis teigė, kad Tarnautojų teismo parengtoje santraukoje nurodytas tik 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų dalykas, o ne turinys, o to nepakanka, kad būtų užtikrintas šalių procesinis lygiateisiškumas. Jis prašė, kad jam būtų leista susipažinti su šio dokumento ištraukomis, o jeigu to negalima padaryti, kad Tarnautojų teismas galėtų atsižvelgti į šias ištraukas nagrinėdamas bylą ir taip nukrypdamas nuo savo Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies.
- 144 Taigi reikia priimti sprendimą dėl ieškovo prašymo leisti susipažinti su šiuo dokumentu ir, jei jis būtų atmetas, nuspręsti, kaip Tarnautojų teismas galėtų panaudoti šį dokumentą.
- Dėl ieškovo prašymo leisti susipažinti su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukomis
- 145 Pirmiausia reikia nurodyti, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas pažymėtas slaptumo žyma „Restreint UE“; paprastai su tokiu dokumentu gali susipažinti tik specialų leidimą turintys asmenys, kaip aiškiai numatyta Sprendime 2001/844. Taigi ieškovas galėtų susipažinti su šiuo

dokumentu tik jei turėtų tokį leidimą, ką šiuo atveju sunku įsivaizduoti, nes jis neturi jokio profesinio ryšio su institucijomis. Jis taip pat galėtų susipažinti su šiuo dokumentu, jeigu šis oficialiai būtų išslaptintas. Tačiau paklausta Tarnautojų teismo šiuo klausimu Komisija atmetė sprendimo dėl išslaptinimo priėmimo galimybę.

- 146 Jei Tarnautojų teismas, nepaisydamas leidimų suteikimo ar išslaptinimo procedūrų, nuspręstų pateikti ieškovui 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukas, jis pažeistų taikytinas šio dokumento tvarkymo normas. Šiuo sprendimu taip pat būtų pažeistas pasitikėjimas ir lojalumas, kuriais turi būti grindžiami teismo ir Sąjungos administracinės valdžios santykiai, nes institucija pateikė Tarnautojų teismui šias ištraukas tik tam, kad šis įvertintų jų konfidencialumą. Tik dėl privalomų pagrindų, susijusių būtent su pagrindinių teisių apsauga, išimties tvarka būtų galima pateisinti tai, kad Tarnautojų teismas be administracijos sutikimo pridėtų atitinkamą dokumentą prie bylos medžiagos ir pateiktų jį visoms šalims. Tačiau tokių pagrindų šioje byloje nėra.
- 147 Toliau, priešingai, nei teigia ieškovas, Komisija priskirdama 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentą prie konfidencialių dokumentų nepiktnaudžiavo ir neproporcingai nesinaudojo savo įgaliojimais. Šio konfidencialumo apsauga reikalinga tam, kad būtų užtikrintas delegacijose trečiojoje šalyje, ypač prie III pavojaus lygio grupės priskirtose delegacijose, kuriose teroristinių išpuolių grėsmė labai didelė, kaip nuo 2006 m. yra Maroko atveju, dirbančių darbuotojų saugumas.
- 148 Nors akivaizdu, kad leidimas susipažinti su ištraukomis tik ieškovo advokatui Tarnautojų teismo patalpose galėtų būti pripažintas mažiau ribojančia priemone nei atsisakymas suteikti tokį leidimą ir šią priemonę pagrįstų advokato profesijai taikomos garantijos, pavyzdžiui, etikos garantijos, ši priemonė vis dar būtų susijusi su informacijos atskleidimo rizika, dėl kurios iškiltų grėsmė delegacijų darbuotojų saugumui, net jeigu nekiltų abejonių dėl sąžiningo advokato elgesio.
- 149 Galiausiai ir svarbiausia Tarnautojų teismas mano, kad šiuo atveju ieškovo teisė į veiksmingą teisminę gynybą ir į šalių procesinio lygiateisiškumo principo paisymą neapima jo ar jo advokato teisės susipažinti su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų tekstu. Iš tiesų Tarnautojų teismas gali naudoti šio dokumento ištraukas taip, kad būtų užtikrintos tiek ieškovo teisės, tiek šio dokumento konfidencialumas.

– Dėl Tarnautojų teismo 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento naudojimo

- 150 Kaip matyti iš šio sprendimo procesui skirtos dalies, Tarnautojų teismas nusprendė, kad jam pateiktos 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukos svarbios bylos sprendimui. Šiose ištraukose iš esmės nurodoma, kokias saugumo priemones Komisija nustatė III pavojaus lygio grupės delegacijose, tarp kurių nuo 2006 m. sausio yra Marokas, dirbančių darbuotojų būstui. Kad suderintų šio dokumento konfidencialumo apsaugą, proceso rungimosi principą ir ieškovo teisę į veiksmingą teisminę gynybą, Tarnautojų teismas Komisijos pasiūlymu parengė nagrinėjamų ištraukų santrauką (pagal analogiją žr. minėtą Nutartį *AM & S Europe prieš Komisiją*).
- 151 Ieškovas teisingai teigia, kad šioje santraukoje nurodytas tik 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento bylai svarbių ištraukų dalykas ir dėl to, kad joje nėra jokios nuorodos į šiose ištraukose konkrečiai nurodytų saugumo priemonių turinį, jis negali įgyvendinti savo teisių į veiksmingą teisminę gynybą. Vien santraukos nepakanka, kad būtų suderinti pirmesniame punkte nurodyti skirtingi interesai ar užtikrintas šalių procesinis lygiateisiškumas (pagal analogiją dėl bylos, kurioje konfidencialaus dokumento santraukos pateikimas Europos Sąjungos Bendrajam Teismui ir ieškovui pripažintas nepakankamu teisei į gynybą užtikrinti, žr. 2010 m. rugsėjo 30 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Kadi prieš Komisiją*, T-85/09, nagrinėjamo apeliacine tvarka Teisingumo Teisme (bylos C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P), 174 punktą).

- 152 Atsižvelgdamas į tai, Tarnautojų teismas turi tinkamai suderinti interesus nagrinėjamoje byloje ir patikrinti, ar joje galima nukrypti nuo Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies, pagal kurią Tarnautojų teismas atsižvelgia tik į tuos dokumentus, su kuriais šalims atstovaujantys asmenys galėjo susipažinti ir dėl kurių jie turėjo galimybę pareikšti savo nuomonę.
- 153 Kaip nusprendė Europos Žmogaus Teisių teismas, teisė į rungimosi principu pagrįstą visą procesą gali būti ribojama, jei tai iš tikrųjų būtina svarbiam viešajam interesui, kaip antai nacionaliniam saugumui, apsaugoti, būtinybei išsaugoti kai kurių policijos taikytinų nusikaltimų atskleidimo būdų slaptą pobūdį ar trečiųjų asmenų pagrindinėms teisėms apsaugoti. Tačiau siekiant garantuoti teisiamajam teisingą teismo procesą visi dėl suinteresuotojo asmens teisių apribojimų patirti sunkumai turi būti pakankamai kompensuoti taikant tinkamą procedūrą teisme (šiuo klausimu žr. minėto Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo *A. ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, būtent 205–208 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).
- 154 Neginčijama, kad ši Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika taikoma baudžiamosiose bylose, kaip teisingai pažymėjo Komisija, ir negali būti taikoma šioje byloje, susijusioje ne su šia sritimi ir, be to, ne su ieškovo teisės į gynybą problema, o su jo teisės veiksmingai pareikšti ieškinį problema. Vis dėlto joje pateikta informacija Sąjungos teismas gali remtis organizuodamas savo procesą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Varec* 46–48 punktus).
- 155 Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad teisė į veiksmingą teisminę gynybą apima teismo galimybę gauti visą jam perduotą ginčui išnagrinėti būtiną, įskaitant ir konfidencialią, informaciją, kad šis galėtų priimti sprendimą žinodamas visas bylos aplinkybes (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Varec* 53 ir 55 punktus).
- 156 Remiantis tuo, kas išdėstyta, galima padaryti išvadą, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų konfidencialumo apsauga šioje byloje reikalauja, kad ieškovui būtų leista susipažinti tik su šio dokumento santrauka ir atsisakyti visiško rungimosi proceso šioje byloje. Tačiau šioje situacijoje ieškovo teisė į veiksmingą teisminę gynybą gali būti užtikrinta tik jei Tarnautojų teismas nukryps nuo savo Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies ir remsis reikšmingomis dokumento ištraukomis, kad galėtų priimti sprendimą žinodamas visas bylos aplinkybes, nepaisydamas to, kad šias ištraukas Komisija jam perdavė tik tam, kad jis patikrintų dokumento konfidencialumą.
- 157 Be to, reikia pažymėti, kad nors 2010 m. lapkričio 26 d. pastabose dėl parengiamojo antro teismo posėdžio pranešimo Komisija prieštaravo tokiam Tarnautojų teismo elgesiui, vykstant šiam posėdžiui ji nesipriešino tam, kad šis teismas atsižvelgtų į 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento bylai svarbias ištraukas, jei manytų, kad dokumentas taikomas delegacijų darbuotojų laikinajam būstui.
- Dėl 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento taikymo ieškovo sūnui ir jo šeimai suteiktam laikinajam būstui
- 158 Priešingai, nei teigia Komisija, 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas skirtas ne tik situacijai, susijusiai su institucijos „nuolatinis“ vadinamu būstu.
- 159 Pirma, jokiaje šio dokumento ištraukoje, su kuria Tarnautojų teismas galėjo susipažinti, toks terminas nevartojamas. Šiose ištraukose minimas tik delegacijų darbuotojų tarnybinis būstas (*staff houses*). Kiti bylai išnagrinėti svarbūs teisės aktai ar dokumentai nepatvirtina nuolatinio ir laikinojo būsto saugumo skirtumų. PTN X priedo 18 straipsnyje tik numatyta, kad pareigūnas, kuris atvykęs į trečiąją šalį turi gyventi viešbutyje arba laikinajame būste, kompetentingai institucijai pritarus, turi teisę į faktiškai patirtų tokio būsto nuomos išlaidų kompensaciją. Išorės santykių GD vadove taip pat nėra nuostatų, susijusių su laikinajam būstui taikomomis saugumo priemonėmis. Jame tik nurodytos šio būsto nuomos išlaidų padengimo ir atitinkamo pareigūno dienpinigių mokėjimo sąlygos. Šio vadovo 15.3.3 punkte „Ribos“ tik pažymėta, kad pasirenkant laikinąjį būstą atsižvelgiama į biudžeto ir saugumo aspektus ir kad tokio būsto nuomos laikotarpiai turi būti kuo trumpesni. Kiek tai susiję su

paskyrimu, pripažinta, kad tinkamas laikinojo būsto nuomos terminas neturi viršyti savaitės. Atsižvelgiant į tai, kad šis punktas įtrauktas į vadovo skyrių dėl biudžeto ir administracinių aspektų, negalima teigti, kad ši nuostata turi įtakos tokiam būstui taikomų saugumo priemonių pobūdžiui.

160 Toliau 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento 142 puslapyje, kuris kartu su kitomis dokumento ištraukomis pateiktas Tarnautojų teismui, yra toks sakiny (pakartotas santraukoje, su kuria ieškovo advokatas susipažino): „Šiame dokumente pateiktos rekomendacijos yra tik minimalūs saugumo reikalavimai, kurių reikia laikytis visais atvejais; nuo jų nukrypti ar imtis alternatyvių priemonių galima tik gavus išankstinį GD „Personalas ir administracija“ Saugumo departamento sutikimą“. Pripažinus, kad nuostata, jog minimalių saugumo reikalavimų „reikia laikytis visais atvejais“, taikytina tik „nuolatiniame“ būstui, ji netektų prasmės. 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento rengėjai žinojo apie laikinųjų būstų naudojimą delegacijose atskirais atvejais ir tikriausia atskirai būtų reglamentavę su tokiais būstais susijusią situaciją, jei būtų nenoręję, kad šis dokumentas jiems būtų taikomas.

161 Galiausiai, nors iš tiesų laikinajame būste vien dėl jo pobūdžio negalima visais atvejais įrengti tos pačios apsaugos įrangos, kuri įrengiama nuolatiniame būste, kaip antrame teismo posėdyje nurodė Komisija, šia aplinkybe negalima pagrįsti išvados dėl 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento jam netaikymo. Iš esmės, kadangi dokumente numatyta galimybė nukrypti nuo šių priemonių gavus išankstinį kompetentingos tarnybos sutikimą, pagal jį leidžiama pritaikyti saugumo priemones atsižvelgiant į atitinkamo būsto požymius, taigi ir į laikinąjį pobūdį.

162 Šiomis aplinkybėmis reikia nuspręsti, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentas turi reikšmės vertinant, ar ieškovo sūnaus ir jo šeimos laikinajam būstui buvo taikomos tinkamos saugumo priemonės, nes šiame dokumente išvardytos III pavojaus lygio grupės delegacijų darbuotojų būsto saugumo priemonės taikytinos „visais atvejais“.

163 Alternatyviai, net jeigu būtų pripažinta, kad šis dokumentas neturėjo būti taikomas nagrinėjamam būstui, reikėtų atsižvelgti į tai, jog šios nuostatos egzistuoja, kiek tai susiję su nuolatiniu būstu, vertinant, ar laikinajam būstui Komisija taikė visas būtinas priemones. Šis vertinimas bus atliktas vėliau.

– Dėl 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento teisinės galios

164 Kaip teisingai antrame teismo posėdyje tvirtino ieškovas, šis dokumentas yra vidaus taisyklės, kuriomis Komisija apribojo diskreciją taikyti savo darbuotojų apsaugos priemones ir kuriomis prieš ją galima remtis tol, kol ji jų nepakeitė.

165 Viena vertus, šiame dokumente nurodytos priemonės dėl jų tikslo, formuluotės, konkretaus pobūdžio, taikymo sąlygų ir kontrolės, atrodo, yra privalomojo pobūdžio, o ne paprastos rekomendacijos, neturinčios privalomos teisinės galios, nes manant priešingai Komisijos pareiga užtikrinti saugumą prarastų savo veiksmingą pobūdį. Tad pirmame teismo posėdyje ji neteisingai teigė, kad jokiame akte, kad ir koks būtų jo pobūdis, nėra įtvirtinta delegacijos Maroke darbuotojų būstui taikomų saugumo priemonių, o egzistuoja tik bendros delegacijos vadovui skirtos būstinių ir būstų apsaugos rekomendacijos, numatytos GD „Išorės santykiai“ vadove.

166 Kita vertus, iš bylos medžiagos aiškiai matyti, kad delegacijos Maroke tarnybos 2006 m. norėjo kuo skubiau įgyvendinti šias priemones, nes 2006 m. sausio mėn. pavojaus lygio grupė iš II pakeista į III, t. y. aukščiausią pavojaus skalėje. Be to, 2005 m. lapkričio mėn. delegacijos Rabate tarnybose GD „Išorės santykiai“ kompetentingos tarnybos atliko patikrinimą, siekdamas nustatyti, ar delegacija atitinka „normas ir kriterijus“, nurodytus būtent 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente. Iš 2006 m. birželio 6 d. delegacijos vadovo laiško ir prie jo pridėtos misijos ataskaitos, kurią po 2006 m. gegužės 10–13 d. patikrinimo Rabate parengė už regiono saugumą atsakingas asmuo, matyti, kad reikia visiškai įgyvendinti pareigą „kiekvienam pareigūnui ir sutartininkui 24 valandas per dieną ir

7 dienas per savaitę <...> užtikrinti apsaugą“, kad būtina imtis būsto apsaugos veiksmų, kad ypatingas dėmesys atkreiptinas į primygtinai patartina grotų ant langų viename iš būstų įrengimą ir į pareigą įrengti „būstuose“ signalizacijos sistemą ir pavojaus mygtuką.

- 167 Net darant prielaidą, kad šios saugumo priemonės turi analogišką vidaus taisyklėms, kurios, remiantis teismo praktika, pripažįstamos „nurodomosiomis“ elgesio taisyklėmis, kurias administracija nustato sau pačiai, galią, Komisija nepareiškė, kad byloje šios priemonės netaikytinos dėl bendrojo intereso sumetimų ar tarnybos interesais grindžiamų pagrindų. Komisija tik tvirtino, beje, klaidingai, kad 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente numatytos priemonės netaikytinos laikinajam būstui.
- 168 Iš to, kas pirma nurodyta, darytina išvada, kad vertindamas, ar Komisija nesilaikė pareigos užtikrinti saugumą, Tarnautojų teismas turi atsižvelgti į priemones, kurias pati Komisija pripažino atitinkančiomis 2006 m. Maroke esantį pavojaus lygį, kaip tai matyti iš 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento.

– Dėl Komisijos padaryto pažeidimo

- 169 Iš bylos medžiagos, būtent iš 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukų santraukos, išplaukia, kad Komisija nustatė tik minimalius į delegaciją Rabate paskirtų darbuotojų būsto saugumo reikalavimus, apimančius apsaugos įrangą, atitinkančią Marokui nustatytą pavojaus lygį ir įrengtiną visais atvejais, pirmiausia, įsibrovimo signalizacijos, pavojaus mygtukų, tiksliai apibrėžtas charakteristikas atitinkančių langų apsaugos grotų įrengimą ir specializuotos bendrovės užtikrinamą nuolatinę apsaugą.
- 170 Kaip minėta, šios priemonės buvo taikomos visiems delegacijos darbuotojams suteiktiems būstams, išskyrus atvejus, kai gavus išankstinį kompetentingos tarnybos sutikimą buvo imtasi kitų priemonių. Šiomis priemonėmis buvo siekiama išvengti rimta pripažintos teroristinių išpuolių grėsmės, kuria pagrįstas delegacijos priskyrimas prie III pavojaus lygio grupės. Be to, delegacijos vadovas paprašė, kad GD „Išorės santykiai“ atliktų patikrinimą. Šis patikrinimas, atliktas 2006 m. gegužės 10–13 d., padėjo aptikti kai kurių delegacijos darbuotojams suteikto būsto apsaugos trūkumų.
- 171 Taigi, nors Komisijos administracija buvo visiškai informuota apie labai didelį jos darbuotojams gresiantį pavojų, jokių III pavojaus lygio grupės delegacijose dirbančių darbuotojų būstui numatytų apsaugos priemonių nebuvo įrengta ieškovo sūnaus ir jo šeimos gyvenamajame name.
- 172 Šiame būste nebuvo įrengta nei įsibrovimo signalizacijos, nei pavojaus mygtukų. Grotos, pro kurias galėjo pralįsti žudikas, neatitiko 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento rekomendacijų, apie kurias Tarnautojų teismas sužinojo susipažinęs su viena iš Komisijos pateikto dokumento ištraukų, nes, jeigu jų būtų laikomasi, tarp grotų negalėtų pralįsti net smulkaus kūno sudėjimo užpuolikas. Tad šios grotos buvo netinkamos apsaugos funkcijai atlikti, kaip pažymėjo ieškovas. Galiausiai namas nebuvo saugomas specializuotos bendrovės, kuriai būtų patikėta šio turto apsauga 24 valandas per parą ir 7 dienas per savaitę. Kaip antrame teismo posėdyje patikslino Komisija, apsaugininkas, kurio būdelė stovėjo šalia įėjimo į namą, turėjo stebėti visus toje teritorijoje esančius namus, o ne tik namą, kuriame gyveno ieškovo sūnus. Be to, namo nuomos sutartyje nėra jokios jo apsaugos sąlygas apibrėžiančios nuostatos. Taip pat pažymėtina, kad net jeigu nužudymo naktį, kai žudikas įsibrovė į namą, apsaugininkas buvo savo vietoje, atrodo, jokia apsauga nebuvo užtikrinta ankstų rytą, nes žudikas į prieš įėjimą į namą stovintį nukentėjusiųjų automobilį galėjo pakrauti iš namo pavogtus daiktus (golfo įrangą, paveikslus ir prabangius daiktus, televizorių ir t. t.) ir išvažiuoti šiuo automobiliu niekieno netrukdomas. Tarnautojų teismas taip pat pažymi, kad būste nebuvo net kai kurių II pavojaus lygio grupės delegacijų būstui numatytų priemonių (įsibrovimo signalizacijos ir pavojaus mygtukų).

- 173 Žinoma, Tarnautojų teismas negali pripažinti, kad Komisija pažeidė pareigą užtikrinti saugumą, nustatęs tik kad nebuvo laikomasi 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente įtvirtintų apsaugos priemonių. Savaiame aišku, kad išskirtiniais atvejais, pavyzdžiui, dėl skubos, galima numanyti, kad laikinajame būste tam tikru laikotarpiu nebus tokios pačios apsaugos įrangos, kokia įdiegta nuolatiniam būste.
- 174 Tačiau net ir šiuo atveju administracija negali nepaisyti minimalių priemonių, leidžiančių užkirsti kelią laikinojo būsto gyventojų saugumui gresiančiam dideliam pavojui ar apriboti jo atsiradimo tikimybę priimtinomis biudžeto ir administracinėmis sąlygomis, ypač tais atvejais, kai apie ypatingą padėtį buvo pranešta Komisijai.
- 175 Nagrinėjamu atveju dėl galimų teroristinių išpuolių prieš Sąjungos pareigūnus Marokui nustatytas didelis pavojaus lygis, 2006 m. gegužės mėn. atliktas patikrinimas, per kurį išaiškėjo delegacijų darbuotojams suteikto būsto apsaugos trūkumų, keturi vaikai pareigūno šeimoje aptariamam atveju yra pakankami veiksniai, kuriais galima būtų pagrįsti ypatingų apsaugos priemonių taikymą, iki pareigūnui įsikuriant nagrinėjamame būste net ir laikinai. Be to, reikia pažymėti, kad Komisija neminėjo, jog nuo žuvusiam pareigūnui suteiktam būstui taikytinų apsaugos priemonių buvo leista nukrypti kompetentingos tarnybos sutikimu, kaip tai numatyta 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente. Komisija taip pat nenurodė, kad biudžeto ar administraciniai sunkumai būtų sutrukdę taikyti papildomas nagrinėjamo namo apsaugos priemones, pavyzdžiui, pakeisti lango, pro kurį žudikas pateko į būstą, grotas arba įrengti signalizacijos sistemą ar pavojaus mygtukus, arba išplėsti specializuotos bendrovės vykdomos apsaugos sutarties sąlygas. Be to, nuo 2006 m. balandžio 6 d., t. y. kai ieškovo sūnus sutiko būti paskirtas į Maroką, Komisija žinojo, kad jį ir jo šeimą reikės apgyvendinti Rabate. Galiausiai tai, kad ieškovo sūnus ir jo šeima panorėjo išvažiuoti iš viešbučio, kuriame laikinai gyveno, dėl šeimai su keturiais vaikais nepritaikytų gyvenimo sąlygų, negalėjo būti pagrindas atleisti administraciją nuo pareigos įrengti delegacijos pavojaus lygį atitinkančią apsaugos įrangą įgyvendinant, jei ne visas, tai bent vieną ar kelias 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumente numatytas priemones, ką institucija galėjo padaryti be didelių sunkumų, pavyzdžiui, įstatyti naujas grotas ar įrengti pavojaus mygtukus.
- 176 Iš to darytina išvada, kad ieškovas pagrįstai teigia, jog Komisija padarė pažeidimą, dėl kurio jai gali kilti atsakomybė.
- 177 Darydamas prielaidą, kad toks konstatavimas būtinas, Tarnautojų teismas mano, kad šis Komisijos pareigos užtikrinti pareigūno ir jo šeimos, išsiųstų į trečiąją šalį, apsaugą pažeidimas dėl šio sprendimo 171–175 punktuose išdėstytų motyvų yra pakankamai akivaizdus teisės normos, kuria ieškovo sūnui ir jo šeimai suteikiamos teisės, pažeidimas, dėl kurio Komisijai gali kilti atsakomybė.

Dėl priežastinio ryšio ir nuo atsakomybės atleidžiančios sąlygos buvimo (nukentėjusiųjų elgesys ir trečiųjų asmenų veiksmai)

- 178 Antrame teismo posėdyje ieškovas ir Komisija pateikė dvi reikalaujamo priežastinio ryšio tarp institucijos padaryto pažeidimo ir nurodytos žalos tikro ir tiesioginio pobūdžio koncepcijas. Ieškovo manymu, kai pažeidimą sudaro institucijos išipareigojimų imtis veiksmų nesilaikymas, šis trūkumas yra tiesioginė ir tikra žalos priežastis, jei įrodyta, kad, jeigu institucija priimtų reikalaujamas priemones, žala „tikriausiai neatsirastų“. Tokia analizė, ieškovo nuomone, išplaukia iš 2006 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Abad Pérez ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* (T-304/01). Pirmosios instancijos teismas panašiu klausimu nusprendė, kad neteisėtas elgesys yra tikra ir tiesioginė žalos priežastis, jeigu įrodyta, kad teisėto elgesio atveju „labai tikėtina“, jog ieškovas liktų patenkintas (minėto 2004 m. spalio 5 d. Sprendimo *Sanders ir kt. prieš Komisiją* 150 punktą). Atvirkščiai, Komisija teigė, kad norint įrodyti, jog priežastinis ryšys tarp pažeidimo ir žalos yra tiesioginis ir tikras, reikia tikrai žinoti, kad, jei būtų tinkamai elgiamasi, žala neatsirastų (2006 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *É. R. ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, T-138/03, 127 punktą).

- 179 Teismo praktika dėl priežastinio ryšio yra viena subtiliausių ir turi daugybę niuansų, kaip tai matyti ir iš šalių argumentų. Tačiau, kad ir kokių niuansų būtų galima išvelgti Sąjungos teismo pavartotose formuluotėse, iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad institucijos atsakomybė kyla tik kai egzistuoja tiesioginis priežasties ir pasekmės ryšys tarp atitinkamos institucijos padaryto pažeidimo ir žalos. Sąjunga gali būti patraukta atsakomybėn tik dėl žalos, kuri pakankamai tiesiogiai atsiranda dėl atitinkamos institucijos neteisėto elgesio (2000 m. spalio 24 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Fresh Marine prieš Komisiją*, T-178/98, 118 punktas ir jame nurodyta teismo praktika; 2010 m. kovo 19 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Gollnisch prieš Parlamentą*, T-42/06, 110 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 180 Ieškovas turi įrodyti, kad, jei pažeidimas nebūtų buvęs padarytas, žala nebūtų atsiradusi ir kad pažeidimas yra jo patirtą žalą lemianti priežastis (šiuo klausimu žr. 1998 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, T-149/96, 116 ir 122 punktus). Priežastinis ryšys laikomas įrodytu, kai žala yra neišvengiama ir tiesiogiai kylanti padaryto pažeidimo pasekmė (1999 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *New Europe Consulting ir Brown prieš Komisiją*, T-231/97, 57–60 punktai).
- 181 Sąjungos teismas taip pat mano, kad žalos tikra ir tiesioginė priežastis gali būti ne viena, ji gali būti sukelta kelių priežasčių, kurios visos lėmė jos atsiradimą (1986 m. birželio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sommerlatte prieš Komisiją*, 229/84, 24–27 punktai; minėtų Sprendimo *Grifoni prieš EAEB* 17 ir 18 punktai bei Sprendimo *FreshMarine prieš Komisiją* 135 ir 136 punktai).
- 182 Šioje byloje ieškovas teigia, kad, jei būtų įgyvendintos būtinos saugumo priemonės, pirma, nebūtų įvykdyta žmogžudystė, antra, galėtų būti pranešta apie pavojų ir jo sūnus, nuo dūrių miręs ne iš karto, būtų nemiręs nuo padarytų sužalojimų. Būtent šiais dviem aspektais reikia nagrinėti, ar įrodytas priežastinis ryšys tarp pažeidimo ir nurodytos žalos.
- 183 Pirma, kalbėdamas apie priežastinį ryšį tarp pažeidimo ir dvigubos žmogžudystės, Tarnautojų teismas mano, kad ieškovas pakankamai teisiškai įrodė, jog, jeigu Komisija būtų tinkamai vykdžiusi pareigą užtikrinti pareigūno apsaugą, dviguba žmogžudystė nebūtų padaryta. Iš esmės, jei būtų užtikrinta nuolatinė tik ieškovo sūnui suteikto namo apsauga ir būtų įrengtos Komisijos kompetentingų tarnybų nurodytas charakteristikas atitinkančios grotos, žudikui, jei jis nebūtų atgrasytas, bent fiziškai būtų sutrukdyta patekti į namą. Taigi Komisija tiesiogiai prisidėjo prie žalos padarymo, sudarydama sąlygas jai atsirasti. Todėl tiesioginis ir tikras priežastinio ryšio pobūdis įrodytas.
- 184 Neginčijama, kad Komisijos numanomas pavojus darbuotojų saugumui, kuriuo grindžiamas delegacijos Rabate priskyrimas prie III pavojaus lygio grupės, buvo susijęs su teroristinių išpuolių grėsme, o ne su paprastu nusikalstamumu, nuo kurio nukentėjo ieškovo sūnus ir marčia. Tačiau ši aplinkybė neturi įtakos pirmesniame punkte pateiktam tiesioginio ir tikro priežastinio ryšio pobūdžio įvertinimui. Pagrįsta manyti, kad priemonės, skirtos tam, kad būtų užkirstas kelias teroristiniams nusikaltimams ar pareigūno nužudymui dėl politinių priežasčių, ar teroristinės grupuotės veiksams, turi *a fortiori* veiksmingai apsaugoti nuo asmens įsibrovimo į pareigūno gyvenamąją vietą. Komisija negali teisėtai reikalauti atleisti ją nuo bet kokios atsakomybės dėl to, kad nusikaltimo subjektas buvo ne tas, kurio pirmiausia reikėjo saugotis.
- 185 Be to, Komisija negali remtis aplaidžiu pareigūno elgesiu, dėl kurio nutrūko priežastinis ryšys ar kuris galėtų palengvinti administracijos atsakomybę.
- 186 Viena vertus, suinteresuotojo asmens nedalyvavimas su saugumo klausimais susijusiuose „pré-posting“ mokymuose neabejotinai yra nerūpestingas elgesys. Tačiau Tarnautojų teismas negalėjo nustatyti šio nedalyvavimo priežasčių, kurios galėjo būti susijusios su tarnyba. Be to, iš kvietimų dalyvauti šiuose susirinkimuose, kuriuose žuvęs pareigūnas buvo „prašomas dalyvauti“, negalima daryti išvados, kad toks dalyvavimas buvo pareigūno pareiga, kurią jis turėjo įvykdyti prieš paskyrimą į delegaciją. Ieškovo sūnus buvo paskirtas į Maroką, nors nedalyvavo šiuose mokymuose. Be to, vien šių „pré-posting“

susirinkimų organizavimas negali atleisti Komisijos nuo pareigos informuoti pareigūnus apie jų saugumui delegacijoje kylančią grėsmę, ypač jeigu šie skiriami į III pavojaus lygio grupės delegacijas. Jei į tokią delegaciją paskirtas pareigūnas prieš išvykdamas nedalyvauja šiuose susirinkimuose, administracija privalo įsitikinti, kad jis gavo būtiną informaciją. Tačiau Komisija neteigė, kad ieškovo sūnui, prieš išvykstant į Maroką, buvo perduoti su saugumu susiję svarbūs dokumentai.

- 187 Be to, iš antrame teismo posėdyje vykusių diskusijų paaiškėjo, kad į delegaciją siunčiami pareigūnai paprastai negali susipažinti su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentu, nes kaip „Restreint UE“ dokumentas jis jiems nepateikiamas. Todėl, net jeigu ieškovo sūnus būtų dalyvavęs „pré-posting“ susirinkimuose, tikriausia jis vis tiek nebūtų galėjęs sužinoti, kokios tikslios saugumo priemonės buvo numatytos Maroke jam suteiktam būstui. Komisijos argumentams, kad suinteresuotasis sutiko su siūlomomis apgyvendinimo ir gyvenimo sąlygomis Maroke ir sutiko įsikurti laikinajame būste, negalima pritarti, nes toks sutikimas buvo duotas nežinant visų aplinkybių. Tarnautojų teismas šiuo aspektu pažymi, kad 2006 m. balandžio 6 d. Komisija paprašė ieškovo sūnaus patvirtinti, kad jis sutinka būti paskirtas į Rabatą ir kad jis turi visą informaciją apie jam Rabate suteikiamą būstą, nors Komisija su būsto savininku nuomos sutartį pasirašė tik 2006 m. rugpjūčio 8 d. Be to, kai 2006 m. rugpjūčio 24 d. ieškovo sūnus patvirtino, kad sutinka gyventi jam pasiūlytame būste, šiame patvirtinimo rašte buvo aiškiai nurodyta, kad šią dieną nebuvo jokio nuomojamo ir jo šeimos sudėčiai tinkamo būsto.
- 188 Kita vertus, net jei nustatyta, kad langą, pro kurį žudikas pateko į namą, jo gyventojai paliko atvirą ir šio lango apsauginės žaliuzės buvo šiek tiek pakeltos, šios aplinkybės negalima laikyti nukentėjusiųjų neaplaudaus ar tyčinio elgesio pasekme. Iš tikrųjų ant lango buvo grotos ir ieškovo sūnus, nesusipažinęs su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentu, galėjo pagrįstai manyti, kad šios grotos yra pakankama kliūtis įsilaužėliui. Be to, pati Komisija rašytiniuose pareiškimuose ir pirmame teismo posėdyje teigė, kad šios grotos galėtų būti kliūtis suaugusiam vidutinio kūno sudėjimo žmogui patekti į namą. Dar daugiau, šiuo metų laiku buvo dar šilta ir tai, kad langas su *a priori* pakankamomis grotomis paliekamas atviras būste be kondicionieriaus, kuriame gyvena keturi vaikai, negali būti pripažinta neapdairiu elgesiu.
- 189 Taigi Komisija neįrodė, kad ieškovo sūnaus neapdairus elgesys gali būti pagrindas atleisti administraciją nuo atsakomybės ar priežastis, dėl kurios gali nutrūkti priežastinis ryšys tarp padaryto pažeidimo ir nužudymų.
- 190 Antra, dėl pažeidimo ir ieškovo sūnaus galimybės išlikti gyvam praradimo priežastinio ryšio Tarnautojų teismas mano, kad ieškovas pakankamai teisiškai įrodė, kad jei tinkamos saugumo priemonės būtų įgyvendintos, apie pavojų, vienaip ar kitaip, galėjo būti pranešta po žudiko įsibrovimo į namus, pavyzdžiui, apie jį būtų galėjęs pranešti naktinis apsaugininkas, sužeistas pareigūnas ar jo vaikai, paspaudę pavojaus mygtuką. Akivaizdu, kad užpuolikas nebūtų taip ilgai pasilikęs nusikaltimo vietoje, kur jis praleido apie keturias valandas, jeigu būtų buvusi įdiegta viena apie pavojų pranešti leidžiančių priemonių. Taigi ieškovo sūnus dėl Komisijos kaltės neteko rimtos galimybės gauti skubią pagalbą ir išlikti gyvam nepaisant sužalojimų.
- 191 Reikia nustatyti žudiko atsakomybę už padarytą žalą.
- 192 Kalbant apie dvigubą žmogžudystę, reikia nurodyti, kad negalima pagrįstai teigti, kad Komisijai turi tekti pagrindinė atsakomybė už šią žalą. Nors, nepriėmusi pakankamų saugumo priemonių, kad užkirstų kelią užpuolikui įsibrauti į namą, Komisija sudarė sąlygas šiai žalai atsirasti, dviguba žmogžudystė nėra tiesiogiai kilusi ir neišvengiama šio pažeidimo pasekmė. Iš tikrųjų nužudymus įvykdė motyvą apiplėšti turintis asmuo, kurio elgesio nebuvo įmanoma numatyti. Paprastai numatoma pasekmė, kuri galėtų kilti dėl Komisijos kaltės, kiek tai susiję su šiuo asmeniu, yra vagystė, kurią galėjo lydėti grasinimai namo gyventojams, tačiau ne tokie žiaurūs veiksmai, kokie buvo padaryti. Šis

vertinimas nenukrypsta nuo Direktyvos 89/391, kurios 5 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad darbdavio atsakomybė gali būti apribota, kai nelaimingi atsitikimai įvyksta dėl neįprastų ar nenumatytų aplinkybių, principų.

- 193 Tačiau užpuoliko veiksmai negali būti pagrindas visiškai panaikinti institucijos atsakomybę. Jei būtų pripažinta, kad priešastinis ryšys tarp Komisijos padaryto pažeidimo ir dvigubos žmogžudystės nutrūko, kaltai dėl neveikimo administracijai nekiltų jokių pasekmių, nors ši sudarė sąlygas tokiai žalai atsirasti. Tokia baigtis neatitiktų teismo praktikos, kurioje pripažįstama, kad gali būti kelios žalos atsiradimo priežastys, todėl nebūtinai reikalaujama, kad administracijos atsakomybė kiltų tik jei ji viena būtų pripažinta kalta dėl šios žalos atsiradimo.
- 194 Tarnautojų teismas mano, kad Komisija atsakinga už 30 % padarytos žalos.
- 195 Kalbant apie galimybę išlikti gyvam, reikia pažymėti, kad Tarnautojų teismo vertinimo rezultatas kitoks. Iš tikrųjų Komisijos padarytas pažeidimas šiuo atveju yra tiesioginė ir išimtinė šios žalos atsiradimo priežastis. Žudiko veiksmai negali palengvinti institucijos atsakomybės.
- 196 Vis dėlto, nors galimybės likti gyvam praradimas yra tikras, Tarnautojų teismo nuomone, ieškovo sūnaus galimybė išgyventi po patirtų sužalojimų buvo labai maža. Kadangi bylos medžiagoje nėra tikslių duomenų ir lieka abejonių dėl tokio vertinimo, labai sunku nustatyti, kokia būtent buvo ši galimybė. Tarnautojų teismas mano, kad ji gali būti 20 %. Iš bylos medžiagos matyti, kad pareigūnui peiliu durta į kaklą, ir nors šis nemirė iš karto, buvo labai sunkiai sužeistas, dėl ko galimybė išlikti gyvam buvo labai maža, net jei būtų buvusi suteikta skubi pagalba.
- 197 Atsižvelgdamas į dvi nurodytas žalos rūšis, t. y. į dvigubą žmogžudystę ir galimybės išlikti gyvam praradimą, ir į tai, kad antroji yra mažesnė už pirmąją, Tarnautojų teismas daro išvadą, kad Komisijai tenka 40 % atsakomybės už padarytą žalą.

Dėl žalos

- 198 Iš esmės šioje byloje atlygintina tikra žala yra tik ta, kurią ieškovas Tarnautojų teisme gali reikalauti atlyginti, t. y. žuvusio pareigūno teisių perėmėjų patirta turtinė žala, apskaičiuota atsižvelgiant į atlyginimą, kurį ieškovo sūnus būtų gavęs iki pensinio amžiaus, o ją ieškovas įvertino 3 975 329 EUR.
- 199 Atsižvelgiant į apskaičiavimo netikslumus ir aptariamo asmens galimos karjeros raidos perspektyvas, šią sumą sudaro *a priori* pagrįstas darbo užmokestis, kurį žuvęs pareigūnas būtų gavęs ir kuris yra, nors ir labai apytikslis, tačiau reikšmingas referencinis pagrindas vertinant ieškovo sūnaus teisių perėmėjų negautas pajamas.
- 200 Tačiau Tarnautojų teismas negali į tokią sumą atsižvelgti nustatydamas realiai minėtų teisių perėmėjų patirtą turtinę žalą, nes jei ieškovo sūnus ir marti nebūtų nužudyti, jie būtų išleidę nemažą dalį šios sumos savo poreikiams. Taigi vaikai negautų visos šios sumos. Be to, tikėtina, kad žuvusių sutuoktinių vaikai paveldėjo ar po kelių metų paveldės turtą, kuris jiems teisiškai priklauso ir kurio jie nebūtų gavę, jei tėvai būtų likę gyvi. Dar daugiau, Komisija nurodė (ir šis teiginys nebuvo užginčytas), kad žuvusių tėvų teisių perėmėjai po dvigubos žmogžudystės galėtų gauti išmokas pagal gyvybės draudimo sutartis. Tad Tarnautojų teismas mano, kad su prarastomis pajamomis susijusi turtinė žala, į kurią reikia atsižvelgti šioje byloje, lygi 3 mln. EUR.
- 201 Kaip buvo nurodyta, Komisija turi atlyginti 40 % šios žalos, t. y. pervesti žuvusių sutuoktinių teisių perėmėjams bendrą 1,2 mln. EUR sumą.

- 202 Iš atsiliepimo į ieškinį matyti, kad sumos, kurias Komisija jau pervedė ir ateityje perves teisių perėmėjams ir kurios viršija PTN įprastais atvejais numatytas išmokas, apytiksliai sudaro 1,4 mln. EUR. Ši suma galėtų padidėti apytiksliai iki 2,4 mln. EUR, jei atitinkamos išmokos bus mokamos iki 26-ojo kiekvieno vaiko gimtadienio.
- 203 Taigi Komisija jau atlygino visą turtinę žalą, už kurią turi atsakyti.
- 204 Net jei būtų pripažinta, kaip nurodo ieškovas, kad Komisijos pervedtos sumos yra socialinio draudimo išmokos, tai neturėtų reikšmės šiam vertinimui. Mokamų išmokų paskirtis – kompensuoti pareigūno mirties finansines pasekmes, kad ir kokios būtų jų atsiradimo priežastys. Nors iš tikrųjų administracijos pažeidimo atveju ši turi atlyginti visą žalą, prireikus padidindama pagal PTN mokamas išmokas (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Leussink prieš Komisiją* 18–20 punktus), nustatyta, kad vertindamas, ar padarytą žalą administracija atlygino, Teismas atsižvelgia į pagal PTN mokėtinas išmokas. Šiomis išmokomis taip pat siekiama atlyginti žalą net ir tuo atveju, kai administracija padarė pažeidimą, už kurį traukiama atsakomybėn. Be to, šioje byloje Komisija įgyvendino ne tik jai PTN numatytas pareigas, ji taip pat paaukštino žuvusio pareigūno pareigas po mirties, skiriamas pareigūno teisių perėmėjams išmokas apskaičiavo atsižvelgdama į šį paaukštinimą ir remdamasi PTN 76 straipsniu padidino šių išmokų dydį.
- 205 Iš viso to, kas išdėstyta, daroma išvada, kad nors pirmasis ieškinio pagrindas yra pagrįstas, Tarnautojų teismas negali patenkinti ieškovo reikalavimų, susijusių su patirtos turtinės žalos atlyginimu.
- 206 Tarnautojų teismas taip pat turi išnagrinėti kitus du pagrindus, kuriuose ieškovas teigia, kad Komisijai kyla atsakomybė be kaltės už teisėtą veiką ir dėl pareigos suteikti pagalbą.

B – Dėl antrojo ieškinio pagrindo, susijusio su Komisijos patraukimu atsakomybėn dėl teisėtos veikos net nesant jos kaltės

1. Šalių argumentai

- 207 Ieškovas tvirtina, kad net darant prielaidą, jog Komisija nepadarė jokie pažeidimo dėl nerūpestingumo, įvykdytos administracijos atsakomybės be kaltės už teisėtą veiką atsiradimo sąlygos. Yra įrodyta reali žala ir priežastinis ryšys tarp jos ir teisėtos veikos; žala yra neįprasta, didelė ir ypatinga. Tiesa, 2008 m. rugsėjo 9 d. Sprendime *FIAMM ir FIAMM Technologies prieš Tarybą ir Komisiją* (C-120/06 P ir C-121/06 P) Teisingumo Teismas nepripažino Sąjungos atsakomybės be kaltės buvimo, tačiau toks sprendimas priimtas dėl norminių Sąjungos teisės aktų, kuriuos priimti yra teisės aktų leidėjo diskrecija. Teisingumo Teismas nepaneigė, kad tokia tvarka gali būti taikoma institucijoms tokiu, kaip nagrinėjamos bylos, atveju. Nagrinėdamas šį klausimą Tarnautojų teismas turėtų atsižvelgti į žuvusio pareigūno vaikų, kurie anksti prarado tėvus ir kurie bejėgiai stebėjo kraupų tėvo ir motinos nužudymą, išgyventų įvykių išskirtinį, žiaurų ir tragišką pobūdį. Tarnautojų teismas turi priimti sprendimą dėl reikalavimo atlyginti žalą remdamasis teisingumo kriterijais, pagrįstais giliu teisingumo jausmu, kurio turėtų vadovautis ir Sąjungos institucijos.
- 208 Komisija mano, kaip jau buvo nurodyta, kad šis pagrindas nepriimtinas, nes nebuvo nurodytas pirmajame prašyme atlyginti žalą ir jame nepateikta jokie tariamai patirtos žalos dydžio įvertinimo. Dėl esmės Komisija pažymi, kad atsakomybės už teisėtą veiką principas iki šiol nepripažintas Teisingumo Teismo praktikoje. Ieškovas nepateikė jokie argumento, kurio pagrindu Tarnautojų teismas turėtų pripažinti tokios atsakomybės taikymą institucijų veiksmams. Bet kuriuo atveju šioje byloje ieškovas neįrodė, kad tokios atsakomybės be kaltės atsiradimo sąlygos įvykdytos.

2. Tarnautojų teismo vertinimas

- 209 Iš minėto Sprendimo *FIAMM ir FIAMM Technologies prieš Tarybą ir Komisiją* (175 punktą) išplaukia, kad nors valstybių narių teisės sistemų lyginamasis tyrimas labai anksti leido Teisingumo Teismui padaryti išvadą dėl šių teisės sistemų konvergencijos nustatant institucijos atsakomybės už neteisėtus veiksmus ar neveikimą, įskaitant ir teisėkūrą, principą, tai netaikytina galimam atsakomybės už teisėtus viešosios valdžios institucijos veiksmus ar neveikimą, ypač jei kalbama apie teisėkūrą, principo egzistavimui. Teisingumo Teismas paneigė galimybę, kad pagal šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę EB 288 straipsnis, kuriame yra nuoroda į bendrus valstybių narių teisės principus, būtų aiškintinas kaip leidžiantis užtraukti Sąjungos atsakomybę be kaltės dėl teisėtų veiksmų ar neveikimo.
- 210 Priešingai, nei teigia ieškovas, iš Teisingumo Teismo sprendimo minėtame punkte pavartotų formuluočių („įskaitant ir teisėkūrą“ ir „ypač jei [šie teisėti veiksmai ar neveikimas yra] teisėkūra“) matyti, kad šioje byloje padaryta išvada neapsiriboja Sąjungos teisėkūros galios sritimi.
- 211 Neginčytina, kaip buvo priminta šio sprendimo 116 punkte, kad pareigūno ir institucijos, kurioje šis dirba ar dirbo, ginčui dėl žalos atlyginimo, kilusiam dėl darbo santykių, kuriais suinteresuotasis susijęs ar buvo susijęs su institucija, taikomi EB 236 straipsnis ir PTN 90 bei 91 straipsniai ir jis nepatenka į EB 235 ir 288 straipsnių taikymo sritį. Tad Sąjungos Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo praktika dėl deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygų pagal EB 288 straipsnį iš pirmo žvilgsnio netaikoma pareigūnų ar jų teisių perėmėjų remiantis EB 236 straipsniu ir PTN 90 bei 91 straipsniais institucijoms pareikštiems ieškiniams dėl deliktinės atsakomybės. Šiuo klausimu ieškovas teisingai nurodo, kad šie ieškiniai pareikšti institucijoms ne dėl jų atliekamų teisės aktų leidimo ir vykdymo galių, numatytų Sutartyse, bet dėl jų, kaip darbdavių, elgesio darbuotojų atžvilgiu.
- 212 Vis dėlto, atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo pavartotus bendrus terminus ir į šiame sprendime padarytą esminę išvadą, Tarnautojų teismas nemato pagrindų, pateisinančių Sąjungos institucijų atsakomybės dėl santykių su darbuotojais atsiradimą visai kitomis sąlygomis nei numatytosios EB 288 straipsnyje, nukrypstant nuo bendrų valstybių narių teisės principų.
- 213 Nors tiesa, kad šios bylos aplinkybės išskirtinės, šio vienintelio ieškovo pateikto teiginio nepakanka pagrįsti, kad atsakomybės be kaltės institutas iš principo pripažintinas taikytinu ieškiniams dėl deliktinės atsakomybės, pareikštiems remiantis EB 236 straipsniu, kuriuo pasinaudoti gali tik Sąjungos pareigūnai ir jų teisių perėmėjai.
- 214 Be to, dėl Direktyvos 89/391, kuri yra svarbus pagrindas pagal PTN 1e straipsnį nustatant kylančias Sąjungos institucijų pareigas, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ji negali būti aiškinama kaip įpareigojanti valstybes nares įtvirtinti darbdavių atsakomybės be kaltės dėl darbuotojų sveikatai ar saugai padarytos žalos institutą (minėto Sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* 37–51 punktai). Teisingumo Teisme Komisija teigė, kad Direktyvoje 89/391 numatyta darbdavių atsakomybė už bet kokio darbuotojų sveikatai ar saugai žalingo įvykio pasekmes, nesvarbu, ar egzistuoja galimybė šį įvykį ir pasekmes priskirti tam tikram darbdavio nerūpestingumui įgyvendinant prevencijos priemones.
- 215 Net darant prielaidą, kad Komisijos atsakomybė be kaltės iš principo galėtų būti vertinama, reikia pažymėti, kad ši darbdavio objektyvios atsakomybės rūšis, pagrįsta pareiga atlyginti profesinę riziką, o ne darbdavio pažeidimo, kurį šis turėtų kompensuoti, pripažinimu, jau suponuoja institucijos pareigą mokėti pareigūnui ar jo teisių perėmėjams PTN numatytas išmokas dėl vykdant pareigas įvykusio nelaimingo atsitikimo, profesinės ligos ar mirties. Iš esmės, net neįrodžius, kad institucija veikdama kaip darbdavys padarė tam tikrą pažeidimą, pareigūnui ar jo teisių perėmėjams turėtų būti sumokėta suma, skirta šių įvykių pasekmėms kompensuoti. Nusistovėjusi teismų praktika, pagal kurią tam, kad pareigūnas ar jo teisių perėmėjai, be PTN numatytų išmokų, gautų papildomą žalą atlyginimą, skirtą visai jų tariamai patirtai žalai atlyginti, reikia įrodyti pažeidimą, patvirtina, kad administracijos deliktinės atsakomybės atsiradimas glaudžiai siejamas su pažeidimo ar neteisėtos veikos padarymu.

- 216 Iš pirma išvardytų argumentų darytina išvada, kad ieškovas pagrįstai negali reikalauti iš Tarnautojų teismo pripažinti, kad įvykdytos Komisijos atsakomybės be kaltės atsiradimo sąlygos.
- 217 Todėl reikia atmesti antrąjį ieškinio pagrindą nesant reikalo spręsti dėl jo priimtimumo.

C – Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, susijusio su tuo, kad pagal PTN 24 straipsnį Komisija turi solidariai atlyginti patirtą žalą

1. Šalių argumentai

- 218 Ieškovas papildomai teigia, kad bet kuriuo atveju pagal PTN 24 straipsnio antrą pastraipą Komisija turi atlyginti pareigūno atliekant pareigas patirtą žalą. Dviguba žmogžudystė objektyviai susijusi su ieškovo sūnaus profesine veikla Maroko teritorijoje, kur jis buvo tik dėl darbo. Be to, ši žmogžudystė padaryta Komisijos parinktame būste. Atsižvelgdama į išskirtines šios bylos aplinkybes Komisija turėjo veikti savo iniciatyva, net nesant atitinkamo prašymo, ir solidariai atlyginti pareigūno ir jo sutuoktinės dėl trečiojo asmens veiksmų patirtą žalą.
- 219 Komisija tvirtina, kaip jau buvo minėta, kad šis ieškinio pagrindas nepriimtinas, nes nebuvo nurodytas pirmajame prašyme atlyginti žalą. Dėl esmės ji mano, kad dramatiškos ieškovo sūnaus mirties aplinkybės neturi jokio ryšio su jo, kaip pareigūno statusu, todėl PTN 24 straipsnio antroje pastraipoje, kaip ji išaiškinta teismų praktikoje, numatyta sąlyga, jog pareigūno patirta žala turi atsirasti dėl šio statuso, netenkinama.

2. Tarnautojų teismo vertinimas

- 220 Kaip nusprendė Teisingumo Teismas, PTN 24 straipsniu siekiama dirbantiems pareigūnams ir tarnautojams užtikrinti saugumą dabar ir ateityje, kad jie galėtų kuo geriau vykdyti pareigas vadovaudamiesi tarnybos interesais (žr. minėto Sprendimo *Sommerlatte prieš Komisiją* 19 punktą).
- 221 Remiantis PTN 24 straipsniu ir su juo susijusia teismų praktika darytina išvada, kad pagal šią nuostatą Sąjungos institucijos privalo teikti pagalbą pareigūnams tik dėl trečiųjų asmenų veiksmų, padarytų šių pareigūnų atžvilgiu dėl pareigūnų statuso ar pareigų (visų pirma žr. 1988 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hamill prieš Komisiją*, 180/87, 15 punktą; 2000 m. birželio 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *K prieš Komisiją*, T-67/99, 32 punktą).
- 222 Šioje byloje akivaizdu, kad PTN 24 straipsnio taikymo sąlygos, susijusios su pažeidimą padariusiu subjektu, įvykdytos. Ieškovo sūnus nukentėjo nuo trečiojo asmens veiksmų.
- 223 Vis dėlto pagal PTN 24 straipsnį taip pat reikalaujama, kad nagrinėjamų veiksmų priežastis būtų ieškovo, kaip pareigūno, statusas ir jo pareigos. Veiksmai, kurių atžvilgiu prašoma suteikti pagalbą, turi būti padaryti būtent dėl šio statuso ir pareigų, nes institucija siekia ne tik apsaugoti darbuotojus, bet ir savo interesus. Teisingumo Teismas šiuo klausimu nusprendė, kad pareiga suteikti pagalbą negalima remtis skundžiant pareigūno atžvilgiu taikytas nacionalinės policijos prievartos priemonės, pagrįstas šio pareigūno asmeniniu elgesiu, kai jis persekiojimas dėl pažeidimo, nesusijusio su pareigų atlikimu (minėto Sprendimo *Hamill prieš Komisiją* 16 ir 17 punktai). Taip pat buvo nuspręsta, kad vien dėl to, kad vaikas buvo priimtas į vaikų darželį dėl vieno iš tėvų darbo Sąjungos viešojoje tarnyboje ir jame nukentėjo dėl sunkaus nusikaltimo, negalima pripažinti, kad įrodytas pagal PTN 24 straipsnį reikalaujamas ryšys tarp nagrinėjamų trečiųjų asmenų veiksmų ir vieno iš tėvų pareigūno statuso (minėto Sprendimo *K prieš Komisiją* 36–38 punktai).

- 224 Nagrinėjamoje byloje ieškovo sūnus buvo nužudytas ne dėl savo statuso ir pareigų. Kaip jau buvo minėta, jis nukentėjo nuo paprasto nusikaltėlio, kuris pasikėsino į jo asmenį, sutuoktinės gyvybę ir turtą, nežinodamas nei kad jo auka yra Sąjungos pareigūnas, nei jo atliekamų pareigų. Tikriausiai nusikaltėlis manė, kad vilos, kurioje šis įvykdė nusikaltimus, gyventojų gyvenimo lygis viršijo vidutinį Rabato gyventojų gyvenimo lygį. Tačiau nei ši aplinkybė, nei ieškovo sūnaus paskyrimas į Maroką, nei gyvenimas Komisijos parinktame būste negali būti įrodymai, kad pareigūnas nukentėjo dėl savo statuso ir pareigų.
- 225 Taigi ieškovas negali teisėtai remtis PTN 24 straipsnio nuostatomis.
- 226 Bet kuriuo atveju, net darant prielaidą, kad galėtų būti pripažinta, jog žudikas nužudė ieškovo sūnų dėl jo einamų pareigų, Tarnautojų teismas mano, kad PTN, būtent Bendrųjų taisyklių 7 straipsnio 2 dalies trečioje įtraukoje, numatytos išmokos pareigūno mirties atveju („nelaimingais atsitikimais [Bendrosiose taisyklėse] apibrėžta prasme laikomos grasinimo [apdraustojo užpuolimo] ar mėginimo atimti apdraustojo gyvybę pasekmės, <...>“) detalizuojama kiekvienos institucijos, kaip darbdavės, pareiga pagal PTN 24 straipsnį apsaugoti pareigūnus ir jų teisių perėmėjus. Tačiau ieškovas nenurodo, kad iš jo neteisėtai buvo atimtos PTN numatytos garantijos. Be to, Komisija pasinaudojo PTN 76 straipsnyje numatyta teise ypatingais atvejais išimties tvarka skirti pagalbą atitinkamiems asmenims. Tad Komisija tinkamai laikėsi PTN 24 straipsnyje numatytos pareigos suteikti pagalbą ir užtikrinti apsaugą.
- 227 Bet kuriuo atveju ieškovas negali pagrįstai teigti, kad Komisija pažeidė šią PTN nuostatą. Todėl reikia atmesti trečiąjį ieškinio pagrindą nesant reikalo nagrinėti prieštaravimą dėl jo priimtumo.
- 228 Iš to, kas pirmiau išdėstyta, daroma išvada, kad visą ieškinį reikia atmesti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 229 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 1 dalį, nepažeidžiant kitų šio reglamento II dalies 8 skyriaus nuostatų, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Remiantis šio straipsnio 2 dalimi, kai to reikalauja teisingumas, Tarnautojų teismas gali nuspręsti iš pralaimėjusios šalies priteisti tik dalį bylinėjimosi išlaidų arba nuspręsti, kad pralaimėjusi šalis visai jų neturi padengti. Vadovaujantis Procedūros reglamento 88 straipsniu, šaliai, net jeigu ši laimėjo bylą, gali būti nurodyta padengti visas arba dalį bylinėjimosi išlaidų, jeigu tai atrodo pateisinama dėl jos elgesio netgi prieš pradėdant procesą, ypač jeigu kita šalis išlaidų patyrė dėl pirmosios nepagrįstų arba nesąžiningų veiksmų.
- 230 Šioje byloje Komisija, neatsižvelgiant į teisėtus konfidencialumo pagrindus, kuriais ji rėmėsi, labai užvilkinio bylos nagrinėjimą, nes iš pradžių atsisakė perduoti Tarnautojų teismui kai kuriuos dokumentus ir informaciją, o dėl to teko organizuoti antrą teismo posėdį. Be to, Komisija į kai kuriuos Tarnautojų teismo klausimus atsakė netiksliai, pavyzdžiui, teigdama, kad nėra jokio akto, kuriuo reglamentuojamos delegacijose trečiosiose šalyse dirbančių darbuotojų būstui taikomos saugumo priemonės, ir kad 2007 m. rugpjūčio 6 d. rašytinio atsakymo autoriaus nurodytos priemonės nereikšmingos prieš tai ėjusiais metais padarytiems pažeidimams. Galiausiai Komisijos prieštaravimas (kurio ji atsisakė antrame teismo posėdyje), kad Tarnautojų teismas atsižvelgtų į 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumentą, svarbų bylos sprendimui, patvirtino su tinkamo teismo proceso taisyklėmis nesuderinamą elgesį. Toks Komisijos elgesys ieškovui tiek skausmo sukėlusioje byloje dar labiau netinkamas dėl to, kad prieš ieškinio pareiškimą institucija elgėsi oriai ir rūpestingai.
- 231 Be to, ieškovas galėjo tikėtis, kad jo ieškinys yra pagrįstas. Viena vertus, Tarnautojų teismas pripažino, kad Komisija padarė pažeidimą, dėl kurio jai gali kilti atsakomybė. Kita vertus, Komisijos elgesys vykstant procesui galėjo įtikinti ieškovą, kad institucija nuslėpė nuo jo dalį sūnaus ir marčios nužudymo aplinkybių.

232 Todėl būtų tinkamai atsižvelgta į bylos aplinkybes, jei Komisijai, be jos pačios patirtų išlaidų, būtų nurodyta padengti tinkamai pagrįstas ir pagrįsto dydžio ieškovo nurodytas bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais,

TARNAUTOJŲ TEISMAS (pirmoji kolegija)

nusprendžia:

1. **Atmesti ieškinį.**
2. **Nedelsiant konfidencialiu laišku su užrašu „Restreint UE“ išsiųsti Europos Komisijai 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukas, kurias ši pateikė Tarnautojų teismui vykstant procesui.**
3. **Europos Komisija padengia visas bylinėjimosi išlaidas.**

Gervasoni

Kreppel

Rofes i Pujol

Paskelbta 2011 m. gegužės 12 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kanclerė

Pirmininkas

Turinys

Tėisinis pagrindas	2
Faktinės bylos aplinkybės	4
Šalių reikalavimai ir procesas	6
Dėl teisės	12
I – Dėl ieškinio dalyko	12
II – Dėl priimtimumo	13
A – Šalių argumentai	13
B – Tarnautojų teismo vertinimas	13
III – Dėl esmės	15
A – Dėl pirmojo ieškinio pagrindo, susijusio su Komisijos pareigos užtikrinti pareigūno apsaugą neįvykdymu	15
1. Šalių argumentai	15
2. Tarnautojų teismo vertinimas	17

a) Dėl Komisijos pateikto prieštaravimo, pagrįsto aplinkybe, kad reikalaujama žala buvo visiškai atlyginta	17
b) Dėl kaltinimo, pagrįsto Komisijos pareigos užtikrinti žuvusio pareigūno ir jo šeimos saugumą pažeidimu	18
Dėl Komisijos patraukimo deliktinėn atsakomybės sąlygų	18
Dėl Komisijos turimos diskrecijos užtikrinti delegacijose trečiuosiose šalyse dirbančių pareigūnų saugumą apimties	20
Dėl pažeidimo įgyvendinant priimtas apsaugos priemonės	22
– Dėl ieškovo prašymo leisti susipažinti su 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento ištraukomis	23
– Dėl Tarnautojų teismo 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento naudojimo	24
– Dėl 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento taikymo ieškovo sūnui ir jo šeimai suteiktam laikinajam būstui	25
– Dėl 2006 m. saugumo normų ir kriterijų dokumento teisinės galios	26
– Dėl Komisijos padaryto pažeidimo	27
Dėl priežastinio ryšio ir nuo atsakomybės atleidžiančios sąlygos buvimo (nukentėjusiųjų elgesys ir trečiųjų asmenų veiksmai)	28
Dėl žalos	31
B – Dėl antrojo ieškinio pagrindo, susijusio su Komisijos patraukimu atsakomybės dėl teisėtos veikos net nesant jos kaltės	32
1. Šalių argumentai	32
2. Tarnautojų teismo vertinimas	33
C – Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, susijusio su tuo, kad pagal PTN 24 straipsnį Komisija turi solidariai atlyginti patirtą žalą	34
1. Šalių argumentai	34
2. Tarnautojų teismo vertinimas	34
Dėl bylinėjimosi išlaidų	35